

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kristýna Brázdová

Druhy civilního procesu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. František Zoulík, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. 12. 2010

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 5. 4. 2011

.....

Podpis

Obsah

Úvod	1
1. Civilní proces	3
1.1. Vývoj civilního procesu	3
1.2. Pojem civilního procesu a jeho druhy	6
2. Sporné řízení	7
2.1. Charakteristika sporného řízení	7
2.2. Účastníci řízení	7
2.2.1. Definice účastníků řízení	7
2.2.2. Vedlejší účastenství (intervence)	8
2.2.3. Společenství účastníků	9
2.2.4. Přistoupení účastníka, záměna účastníka	10
2.3. Zahájení řízení	11
2.3.1. Dispoziční zásada	11
2.3.2. Účinky zahájení řízení	12
2.3.3. Žaloba – formální a materiální stránka	13
2.4. Stanovisko žalovaného	15
2.5. Koncentrace řízení	17
2.6. Dokazování	18
2.6.1. Zásada projednací	18
2.6.2. Procesní dokazování	20
2.6.3. Některé důkazní prostředky	21
2.7. Rozhodnutí soudu	24
2.7.1. Charakteristika a druhy rozhodnutí	24
2.7.2. Soudní smír	26
2.7.3. Rozsudek	27
2.7.4. Zvláštní druhy rozsudku	29
2.7.5. Rozhodnutí vydaná ve zkráceném řízení	31
3. Nesporné řízení	35
3.1. Charakteristika nesporného řízení	35
3.2. Základní rozdíly mezi sporným a nesporným řízením	35
4. Řízení zajišťovací	41
4.1. Smírčí řízení (prétorský smír)	41
4.2. Zajištění důkazu	42

4.3. Předběžná opatření.....	43
4.3.1. Účel předběžných opatření	43
4.3.2. Obecná charakteristika.....	43
4.3.3. Zvláštní předběžné opatření na ochranu dítěte	45
4.3.4. Zvláštní předběžné opatření na ochranu před domácím násilím	45
5. Vykonávací řízení	47
5.1. Charakteristika vykonávacího řízení.....	47
5.2. Účastníci řízení	48
5.3. Zásady vykonávacího řízení	49
5.3.1. Zásada dispoziční.....	49
5.3.2. Zásada projednací	49
5.3.3. Zásada zákonné ochrany povinného	50
5.3.4. Zásada ochrany třetích osob	51
5.3.5. Zásada přednosti, zásada priority a zásada proporcionality	51
5.4. Exekuční titul.....	51
5.5. Průběh vykonávacího řízení.....	52
5.5.1. Činnost soudu před nařízením výkonu rozhodnutí.....	53
5.5.2. Nařízení výkonu rozhodnutí	53
5.5.3. Provedení výkonu rozhodnutí.....	56
5.6. Náklady řízení.....	58
6. Insolvenční řízení	59
6.1. Účel insolvenčního řízení	59
6.2. Předpoklady insolvenčního řízení.....	60
6.3. Zásady insolvenčního řízení	61
6.4. Účastníci řízení	62
6.4.1. Obecně o účastnících řízení	62
6.4.2. Věřitelé první skupiny	62
6.4.3. Věřitelé druhé skupiny	63
6.5. Průběh řízení	64
6.5.1. Zahájení řízení	64
6.5.2. Moratorium	65
6.5.3. Rozhodnutí o úpadku	65
6.5.4. Způsoby řešení úpadku	66
7. Rozhodčí řízení.....	71
7.1. Charakteristika rozhodčího řízení.....	71
7.2. Rozhodci	72
7.3. Rozhodčí smlouva.....	72

7.4. Průběh rozhodčího řízení.....	74
7.4.1. Zahájení řízení	74
7.4.2. Postup v řízení	75
7.4.3. Rozhodnutí.....	76
Závěr	78
Seznam použitých zkratek	82
Seznam literatury	83

Úvod

Téma mé diplomové práce, nesoucí název „Druhy civilního procesu“, jsem si vybrala proto, že mi je blízké, a to především z toho důvodu, že jsem absolvovala stáž na civilním úseku u Obvodního soudu pro Prahu 3. Občanské soudní řízení mě zajímá též proto, že bych chtěla v této oblasti najít pracovní uplatnění.

Protože téma mé diplomové práce je svým obsahem velmi rozsáhlé a jeho detailní rozbor by významně překročil předepsaný rozsah diplomové práce, zaměřím se pouze na z mého pohledu nejdůležitější prvky jednotlivých druhů civilního procesu. V rámci charakteristiky těchto prvků bude dán prostor i pro hledání správného výkladu některých zákonných ustanovení.

Z celkového počtu sedmi druhů civilního procesu prodělalo v posledních několika letech snad nejvíce změn řízení sporné. Není divu, když toto řízení je v soudní praxi nejfrekventovanější, a proto se jeví jako žádoucí, aby nebylo pasivitou ze strany účastníků řízení protahováno nad míru nezbytně nutnou. Za tím účelem musí právní úprava stimulovat účastníky k aktivnímu a rychlému postupu v řízení.

Určitý boom zažívá insolvenční řízení, a to zejména proto, že přináší nové způsoby řešení krizových situací v oblasti likvidity, které mají lépe odpovídat okolnostem jednotlivých případů.

Pozitivní vývoj lze sledovat rovněž v oblasti rozhodčího řízení, jež snímá ze soudů břemeno v podobě části právních sporů. Rozhodčí řízení je využíváno nejen v tradičních odvětvích práva, ale proniká i do nových právních odvětví a představuje tak významnou součást celého systému ochrany práv.

Jednotlivé druhy civilního procesu budou charakterizovány v samostatných kapitolách. V úvodní kapitole mé diplomové práce budu věnovat pozornost vzniku civilního procesu a jeho jednotlivých druhů. Dále se budu zabývat příčinami diferenciací civilního procesu.

Druhá kapitola bude zaměřena na sporné řízení. V této kapitole objasním podstatu právní institutů, které jsou pro sporné řízení typické. Jedná se např. o možnost přistoupení či záměny účastníka, možnost uzavřít smír atd. Pozornost budu dále věnovat žalobě a jejím účinkům v právní sféře. Pro sporné řízení jsou příznačné prvky

koncentrace řízení, jejichž význam a důsledky popíši v jedné z podkapitol. V souvislosti s dokazováním se budu zabývat povinnostmi účastníků řízení a následky jejich nesplnění. V závěru kapitoly uvedu charakteristiku jednotlivých druhů rozhodnutí, kterými se sporné řízení zpravidla končí.

Ve třetí kapitole bude mým cílem vyzdvihnout hlavní rozdíly mezi řízením sporným a řízením nesporným.

Ve čtvrté kapitole chci upozornit na možnosti využití jednotlivých právních institutů, které tvoří zajišťovací řízení.

V páté kapitole bude pojednáno o vykonávacím řízení. V této kapitole je třeba podat odpovědi na tyto otázky: Jaké rozhodnutí může být v tomto řízení realizováno? Jaké náležitosti musí splňovat návrh na výkon rozhodnutí? Jakými prostředky pamatuje právní úprava na ochranu povinného?

V šesté kapitole se zaměřím na insolvenční řízení. Na prvním místě budu definovat předpoklady, za nichž je možné toto řízení konat. Následně uvedu přehled zásad sledujících zejména ochranu věřitelů. Nezbytné je rovněž poukázat na to, jakým způsobem uplatňují věřitelé své pohledávky a jak jsou tyto pohledávky uspokojovány. V závěru kapitoly budou popsány jednotlivé způsoby řešení úpadku.

V poslední kapitole uvedu charakteristiku rozhodčího řízení. Hlavní pozornost si zaslouží zejména rozhodčí smlouva jako základní předpoklad rozhodčího řízení.

1. Civilní proces

1.1. Vývoj civilního procesu

Civilní proces a ostatní druhy soudního procesu se vyvinuly z původního jednotného soudního procesu, který měl povahu řešení sporu mezi dvěma stranami. „... *toutéž formou byla poskytována ochrana všem právům bez ohledu na jejich povahu před jakýmkoli jejich porušením. Tato původní jednotnost procesu, kterou lze sledovat jak v právu římském, tak i v právu starých Germánů, byla umožněna a podmíněna jednoduchostí a bezprostředností společenských vztahů této doby, jakož i tím, že funkce prvotního státu byly dosud nerozvinuté, takže výkon funkce ochrany práv se nedostával do kolize s uplatňováním jiné ze státních funkcí.*“¹

Rozšiřování okruhu funkcí, jež na sebe stát přebírá, vyvolává potřebu konstituovat samostatné druhy soudního procesu. Tak se postupně z jednotného soudního procesu vydělil proces trestní, proces správní a proces ústavní. Po tomto vyčlenění jednotlivých druhů soudního procesu navazuje na původní jednotný základ soudního procesu poslední procesní druh, tedy civilní proces. Civilní proces se však nadále zaměřuje na ochranu těch právních vztahů, jejichž ochranu nezajišťují ostatní procesní druhy. „*Projednání sporu již není univerzálním prostředkem státní ochrany práv před jejich porušením, ale stává se prostředkem speciálním, zaměřeným k ochraně práv určitého druhu, totiž práv subjektivních (možno říci i soukromých).*“²

Prvotní funkce civilního procesu tedy spočívala v řešení sporu o právo. Tuto funkci plní civilní proces i dnes, a to v rámci sporného řízení, jež je druhem civilního procesu. Uvedená funkce civilního procesu je objektivně podmíněna tím, že v soukromoprávních vztazích vystupují rovné subjekty. Vznikne-li mezi těmito subjekty právní spor, může jej rozřešit jedině nezúčastněný a nestranný orgán, jímž je právě soud.

Ve vývoji civilního procesu je možné sledovat postupné rozšiřování jeho předmětu v tom smyslu, že k původní funkci přibývají funkce další. Tím je položen základ pro diferenciaci civilního procesu na jednotlivé druhy. Tyto další působnosti, jež odpovídají novým druhům civilního procesu, svěřuje stát civilním soudům především

---

¹ Zoulík, F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu, Academia, Praha 1969, s. 9

² Zoulík, F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu, Academia, Praha 1969, s. 10

z toho důvodu, že se jedná o záležitosti, které může lépe posoudit a rozhodnout soud jako nezávislý orgán.

Příčin diferenciací civilního procesu existuje několik. Za prvé, civilní proces se rozvíjí a poskytuje dokonalejší právní ochranu. To se projevuje tím, že civilní proces nadále slouží nejen k tomu, aby odstranil porušení práva, ale rovněž má za cíl poskytnout právu ochranu před jeho ohrožením. V této nové funkci lze spatřovat počátek nových druhů civilního procesu, zejména řízení zajišťovacího. Druhá příčina členění civilního procesu na druhy má svůj základ v poznatku, že civilního procesu lze využít také k jiným účelům, než pro které byl vytvořen. Tato příčina vedla posléze k vytvoření dalších procesních druhů, především nesporného řízení, v němž soudu přísluší zakládat právní vztahy, měnit je a rušit.

Počátky vývoje nesporného řízení nacházíme již v římském právu. V období principátu se konstituuje řízení označované jako „cognitio extra ordinem“, v němž magistrátu náleží v některých případech pravomoc upravovat právní poměry účastníků. Ve středověku dochází k rozvoji nesporné agendy, když soudy nebo jiné orgány projednávají a rozhodují např. záležitosti obchodního rejstříku, věci poručenské nebo pozůstalostní. Přesto však nelze hovořit o samostatném řízení v těchto věcech, ale spíše jen o jednotlivých úkonech, jejichž procesní úprava je nejednotná. Proces ustavování nesporného řízení jako samostatného procesního druhu je možné v evropských právních řádech sledovat zejména od 18. století. Na našem území platil od roku 1854 tzv. nesporný patent, jenž kromě toho, že upravoval velkou část záležitostí projednávaných v nesporném řízení, charakterizoval též zásady a instituty společné všem druhům nesporného řízení. Propracovanější právní úpravu nesporného řízení přinesl zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného. Jakkoli uvedené procesní úpravy vycházely z pojetí, jež rozlišuje řízení sporné a nesporné, jsou pozdější právní úpravy, včetně té současné, založeny na koncepci jednotného civilního procesu. Četnost rozdílů, které pro obě řízení vyplývají z platné právní úpravy, však plně odůvodňuje pojímat tato řízení jako samostatné procesní druhy.

Značným stářím se vyznačuje další druh civilního procesu, tedy řízení rozhodčí. Jeho stopy je možné nalézt již v období před vznikem státních forem, kdy rozepře

mezi stranami rozhodovala třetí osoba. Výrok třetí osoby ve sporu se však mohl prosadit jen v důsledku její autority. Po vzniku státní organizace a v důsledku toho i vzniku soudů zůstala zachována možnost, aby spory mezi stranami rozhodovaly kromě soudů také třetí osoby, jež vystupovaly v roli rozhodců. V českých zemích měly strany od 13. století možnost podrobit rozhodčímu řízení jakýkoli jejich spor. „*V případě neplnění nálezu mohla strana žalovat odpůrce například o zaplacení základu a o plnění nálezu. Exekuce rozhodčího nálezu byla možná jen na základě nálezu příslušného soudu.*“³ Od konce 18. století byla úprava rozhodčího řízení zakotvena v civilních soudních řádech. Tento vývoj trval až do roku 1963, kdy byl přijat samostatný zákon o rozhodčím řízení (zákon č. 98/1963 Sb.).

Vývoj vykonávacího řízení, jež je dalším druhem civilního procesu, je možné sledovat již v římském právu, které znalo nejprve exekuci osobní, při níž se mohl dlužník ocitnout až v postavení otroka, a poté i exekuci majetkovou.

Právní úprava vykonávacího řízení se vyvíjela v rámci procesního práva jako soubor právních norem upravujících řízení před soudními orgány. Na našem území bylo vykonávací řízení zpravidla upravováno samostatnými zákony. Tento stav trval až do roku 1950, kdy se jeho úprava stala součástí občanského soudního řádu.

Přes značný význam, který vykazuje vykonávací řízení při uskutečňování práv a plnění povinností, nejeví se být v některých situacích adekvátním prostředkem pro jejich řešení. Tyto situace se označují zpravidla jako úpadek či insolvence. Pro úpadek je příznačné, že dlužník má závazky vůči dvěma či více věřitelům a není v jeho možnostech, aby je všechny uspokojil. Při řešení těchto případů ve vykonávacím řízení by došlo ke zvýhodnění těch věřitelů, kteří toto řízení vyvolali dříve. Vystává proto potřeba vytvořit řízení, v němž všichni věřitelé dosáhnou alespoň poměrného uspokojení svých pohledávek. „*Tak na půdě italských renesančních měst a téměř současně i ve španělském právu jsou položeny základy k novému druhu civilního procesu...*“⁴ Tento procesní druh nese název insolvenční řízení. Prvotní formu insolvenčního řízení představoval konkurs. V 19. století upravují konkurs prakticky všechny právní řády a jeho alternativou se stává vyrovnání. 20. století přináší změnu v tom, že typickými úpadci se stávají střední a velcí podnikatelé a také spotřebitelé.

---

³ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 94

⁴ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 5. vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 625

Hledají se proto další, efektivnější cesty, jak řešit tyto druhy úpadku. Tak vzniká reorganizace a oddlužení.

1.2. Pojem civilního procesu a jeho druhy

Civilní proces (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád používá dikce občanské soudní řízení) je jedním z druhů soudních řízení, který se od jiných soudních řízení odlišuje především tím, že v něm soud vykonává civilní pravomoc. Z tohoto hlediska lze civilní proces definovat jako řízení, ve kterém soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, s výjimkou těch právních věcí, které mají podle zákona rozhodovat jiné orgány (§ 7 odst. 1 OSŘ). V občanském soudním řízení mohou být řešeny i jiné právní věci, stanoví-li to výslovně zákon (§ 7 odst. 3 OSŘ). Civilní pravomoc soudů tak může zahrnout i záležitosti, které nevyplývají z uvedených soukromoprávních vztahů, nýbrž jsou povahy veřejnoprávní.

„Civilní proces můžeme definovat jako soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům.“⁵

Civilní proces je jednotný, ale skládá se z několika procesních druhů. Ta se označují jako sporné řízení, nesporné řízení, vykonávací řízení, zajišťovací řízení, insolvenční řízení a rozhodčí řízení. Řízení sporné a nesporné tvoří společně řízení nalézací. *„Nalézacím řízením rozumíme onen druh civilního procesu, který vede k rozhodnutí, jímž soud buď zjišťuje, co je právem, anebo právo (ve smyslu právního vztahu a jeho komponent) vytváří.“⁶*

Občanský soudní řád v sobě skýtá v současné době úpravu nalézacího řízení, vykonávacího řízení a zajišťovacího řízení. Pro ostatní druhy civilního procesu platí speciální zákony, které však odkazují na přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu v těch otázkách, jež neřeší.

---

⁵ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 5. vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 33

⁶ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 5. vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 38

2. Sporné řízení

2.1. Charakteristika sporného řízení

„V řízení sporném, v němž jsou vydávána deklaratorní rozhodnutí, a jehož předpokladem je uplatnění práva, které existovalo již před procesem, projednává soud okruh otázek, které bychom mohli označit jako civilní spory. Vztahy, které jsou řešeny v tomto druhu řízení, jsou ekonomicky podmíněny principem ekvivalence, který se do právní sféry promítá jako princip rovnosti občanů.“⁷

Spornému řízení bývá připisována reparační funkce. Je tomu tak proto, že sporné řízení slouží k tomu, aby v něm soud poskytl ochranu porušenému či ohroženému subjektivnímu právu, jež vyplývá z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů. Současně není pro tuto ochranu podstatné, jakým způsobem k ohrožení či porušení subjektivního práva došlo.

Ve sporném řízení rozhoduje soud spor o existenci či neexistenci vzájemných práv a povinností mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení stran.

„Předmětem ochrany subjektivního práva je tvrzení existence tohoto práva, které vzniklo již před zahájením procesu. Zda subjektivní právo oprávněného skutečně existuje, se často dozvíme až z výroku rozhodnutí ve věci samé.“⁸

2.2. Účastníci řízení

2.2.1. Definice účastníků řízení

Všechny druhy civilního procesu směřují k ochraně práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Je tedy zřejmé, že jako účastník řízení může vystupovat zpravidla pouze ten, komu náleží způsobilost mít práva a povinnosti. Jinak jen ten, komu zákon přiznává způsobilost být účastníkem řízení (§ 19 OSŘ).

Účastníky sporného řízení označuje občanský soudní řád jako žalobce a žalovaného (§ 90 OSŘ). Toto označení vystihuje roli účastníků v řízení. Žalobce se formou žaloby

---

⁷ Zoufík, F.: Soudy a soudnictví. C. H. Beck, Praha 1995, s. 153

⁸ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 358-359

domáhá, aby soud poskytl ochranu jeho subjektivnímu právu proti určitému žalovanému, který jeho právo porušuje či ohrožuje. Účastníci sporného řízení tak vystupují v roli vzájemných protivníků, tedy v postavení stran, jež mají protichůdné zájmy.

2.2.2. Vedlejší účastenství (intervence)

Sporné řízení nemusí probíhat jen za účasti hlavních účastníků (žalobce a žalovaného), ale může do něho vstoupit též třetí osoba, která má právní zájem na výsledku určitého řízení. „*O právní zájem jde v případě, jestliže by se rozhodnutím sporu mezi žalobcem a žalovaným mohl rozšířit nebo zmenšit okruh práv a povinností této třetí osoby.*“⁹ Právní zájem má např. ručitel ve sporu, v němž věřitel žaluje o zaplacení pohledávky zajištěné ručením.

Tento právní institut poskytuje vedlejšímu účastníkovi možnost, aby pomohl svými úkony tomu z hlavních účastníků, jehož úspěch či neúspěch ve sporu ovlivní jeho právní postavení. Vedlejší účastník je proto v řízení nadán stejnými právy a povinnostmi jako hlavní účastník, nepřísluší mu však oprávnění disponovat řízením nebo jeho předmětem.

*„Odporují-li úkony vedlejšího účastníka, které je oprávněn učinit sám, úkonům, jež učinil jím podporovaný účastník (v návrzích na provedení důkazů, v otázkách týkajících se postupu řízení apod.), soud vychází z úkonů účastníka, ledaže úkony vedlejšího účastníka mohou pro něj podporovaného účastníka přivodit příznivější výsledek sporu.“*¹⁰

O tom, zda je vedlejší účastenství přípustné, rozhoduje soud jen na návrh některého z účastníků (§ 93 odst. 2 OSŘ). V tzv. manželských věcech nemůže vedlejší účastník figurovat (§ 93 odst. 1 OSŘ).

Od vedlejší intervence je nutné striktně odlišovat tzv. hlavní intervenci, jejímž smyslem je umožnit třetí osobě, aby uplatnila své právo k předmětu již probíhajícího řízení, a to žalobou podanou proti všem účastníkům tohoto řízení (§ 91a OSŘ).

---

⁹ Macur, J.: Kurs občanského práva procesního - Exekuční právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 54

¹⁰ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 607

2.2.3. Společenství účastníků

O společenství účastníků hovoříme tehdy, vystupuje-li v téže věci buď více žalobců, pak se jedná o tzv. aktivní společenství, anebo více žalovaných, kteří tvoří tzv. pasivní společenství. Mnohost účastníků řízení se může vyskytnout současně na obou stranách sporu.

Společenství účastníků vzniká pravidelně tím způsobem, že žalobu podá více žalobců, že žaloba je podána proti několika žalovaným, že soud spojí více věcí ke společnému projednání nebo že do řízení přistoupí další žalobce či žalovaný.

Společenství účastníků lze z jiného pohledu členit na samostatné společenství a nerozlučné společenství. Kritériem pro rozlišení těchto dvou druhů společenství je povaha předmětu řízení. „... tam, kde hmotné právo neumožňuje, aby předmět řízení byl projednán a rozhodnut samostatně vůči každému společníkovi, jde o nerozlučné společenství.“¹¹

V samostatném společenství jedná každý společník sám za sebe, což znamená, že jeho úkony nemají na práva a povinnosti ostatních společníků žádný vliv. Samostatné společníky spojuje jen procesní stránka, neboť žaloba se týká všech společníků a soud o nich zpravidla jedná společně a rozhoduje jediným rozsudkem. Z hlediska hmotného práva má každý z nich svůj vlastní výsledek, a to i odlišný, např. proto, že jeden ze žalovaných uplatnil námitku promlčení.

Jestliže se vzhledem k povaze společných práv nebo povinností musí rozsudek vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na téže straně, jedná o společenství nerozlučné (§ 91 odst. 2 OSŘ). Pro toto společenství je typické, že výsledek řízení musí vyznít vůči všem společníkům shodně.

Z charakteru nerozlučného společenství vyplývá, že společníci postupují v řízení společně a že úkony jednoho společníka zavazují také ostatní společníky. K některým závažným dispozičním úkonům je zapotřebí souhlasu všech nerozlučných společníků, jinak se tyto úkony nestanou účinnými (§ 91 odst. 2 OSŘ).

---

¹¹ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 591

„Učiní-li nerozluční společníci vzájemně si odporující procesní úkony, u nichž se nevyžaduje souhlas všech, soud uváží všechny okolnosti případu a bude vycházet z takového úkonu, který může společníkům nejspíše přinést prospěch...“¹²

2.2.4. Přistoupení účastníka, záměna účastníka

V soudní praxi nejsou ojedinělé situace, kdy již v průběhu řízení vyjde najevo, že žalobce není nositelem práva, jehož ochrany se dovolává, nebo že žalovaný není nositelem určité povinnosti, ač to o něm žalobce tvrdí, případně že žalobce či žalovaný je nositelem určitého práva či povinnosti spolu s další osobou, která se však řízení neúčastní. V těchto případech nemá soud jinou možnost, než žalobu zamítnout, ledaže žalobce využije právních institutů tzv. záměny účastníka nebo tzv. přistoupení účastníka. Tyto instituty slouží k odstranění nedostatku aktivní nebo pasivní věcné legitimace.

Nejvyšším soudem bylo judikováno, že nedostatek aktivní či pasivní věcné legitimace účastníka řízení musí existovat již v době zahájení řízení. Jestliže tento nedostatek vznikl až po zahájení řízení, je třeba na tuto situaci aplikovat ustanovení o tzv. singulární sukcesi (§ 107a OSŘ).¹³

K přistoupení účastníka dochází tehdy, když původní účastník je věcně legitimován jen společně s přístupující osobou. Třetí osoba přistupuje na stranu žalobce nebo žalovaného. Přistoupení je možné realizovat pouze na návrh žalobce, k němuž musí dát souhlas soud. Souhlas přistoupivšího účastníka se vyžaduje jen v případě, že se má stát ve sporu dalším žalobcem (§ 92 odst. 1 OSŘ). Po přistoupení účastníka se koná řízení znovu od počátku, pokud přistoupivší účastník nepřijme stav řízení, jaký existuje v době přistoupení.

Na rozdíl od předchozího případu nedochází v případě záměny účastníka k rozšíření okruhu účastníků, ale k nahrazení některého z nich třetí osobou. Původní nelegitimovaný účastník z řízení vystupuje a na jeho místo vstupuje třetí osoba jako nový účastník. Záměna účastníka se provádí na návrh žalobce a se svolením soudu a žalovaného. Má-li být zaměněn žalobce, vyžaduje se též souhlas jeho nástupce

---

¹² Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 591

¹³ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.6.2010, sp. zn. 25 Cdo 1377/2010

(§ 92 odst. 2 OSŘ). Aby nový žalobce či nový žalovaný neutrpěl újmu na svých právech, není vázán úkony svého předchůdce a celé řízení se počíná znovu.

„Je nepřijatelné, aby institut záměny účastníka byl obcházen tím, že žalobce nejprve navrhne, aby do řízení přistoupil další účastník (...), a pak vezme buď zpět žalobu proti původnímu žalovanému, nebo vezme zpět svou žalobu s tím, že v řízení bude pokračovat jen další žalobce.“¹⁴

2.3. Zahájení řízení

2.3.1. Dispoziční zásada

Sporné řízení je co do svého zahájení a vymezení svého předmětu ovládáno zásadou dispoziční. Pro tuto zásadu je příznačné, že ponechává na úvaze potencionálních účastníků, zda řízení vůbec proběhne a jaký bude jeho předmět. Tato zásada vychází z představy, že procesní iniciativu má mít ten, kdo uplatňuje či brání svůj vlastní právní zájem. Je proto záležitostí každého, aby se u soudu domáhal ochrany svého práva, jež bylo ohroženo nebo porušeno, jak ostatně předpokládá občanský soudní řád v ustanovení § 3.

„Je prakticky vyloučeno, aby stát a jeho orgány účinně rozvíjely pouze z „úřední povinnosti“ tak složitou kontrolní činnost, která by zajišťovala plnou a nerušenou realizaci subjektivních práv všech fyzických i právnických osob ve všech případech, kdy tato jejich práva byla ohrožena či porušena. Takový záměr by byl nejen právně technicky neuskutečnitelný, ale byl by rovněž nežádoucí z hlediska požadavku dispoziční autonomie soukromoprávních subjektů.“¹⁵

K zahájení sporného řízení a určení jeho předmětu je tedy nezbytná žaloba, kterou podává některá ze sporných stran (výjimku představuje řízení o určení, zda tu manželství je či není). Kromě žaloby činí sporné strany další tzv. dispoziční procesní úkony, jimiž disponují nejen řízením samým, ale i jeho předmětem. To platí zejména o žalobci, jenž podáním žaloby zahájí řízení a jejím zpětvzetím dosáhne (za určitých

¹⁴ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 601

¹⁵ Stavínková, J.; Hlavsa, P.: Civilní proces a organizace soudnictví, 1. vydání. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 170

podmínek) zastavení řízení soudem. Žalovaný disponuje řízením tehdy, podává-li vzájemnou žalobu. Vzájemná žaloba vede k rozšíření předmětu řízení o nároky uplatněné žalovaným vůči žalobci. Dispozici předmětem řízení uskutečňují účastníci např. tak, že během řízení omezují či rozšiřují své návrhy. Lze jmenovat též další dispoziční procesní úkony, např. soudní smír či opravné prostředky.

2.3.2. Účinky zahájení řízení

Sporné řízení je zahájeno dnem, kdy byla žaloba u soudu podána. Se zahájením řízení se pojí důležité účinky hmotněprávní a procesněprávní.

Mezi hmotněprávní účinky se řadí:

- stavení běhu promlčecí doby za podmínky, že účastník v řízení řádně pokračuje (§ 112 OZ),
- stavení běhu prekluzivní lhůty.

Ohledně prvního z uvedených účinků je třeba podotknout, že v případě, kdy dojde k pravomocnému zastavení řízení pro procesní zavinění žalobce (např. pro zpětvzetí žaloby), uplatní se domněnka, že promlčecí doba nepřestala nikdy plynout. Tato domněnka je důsledkem toho, že žalobce v řízení řádně nepokračoval, a proto se § 112 OZ neuplatní.

K procesněprávním účinkům patří:

- vznik překážky zahájeného řízení neboli překážky litispendence (§ 83 OSŘ),
- trvání příslušnosti čili tzv. perpetuatio fori (§ 11 odst. 1 OSŘ),
- povinnost soudu provést řízení i bez dalších návrhů účastníků (§ 100 odst. 1 OSŘ),
- vyčerpání žalobcova práva volit mezi několika místně příslušnými soudy a práva dovolávat se tzv. prorogace (§ 11 odst. 2, § 87, § 89a OSŘ).

„Účinky zahájení řízení trvají podle své povahy po celou dobu řízení, tj. až do jeho pravomocného skončení. V některých případech zůstávají, na základě zákonného

ustanovení, zachovány i po skončení řízení u soudu (týká se především účinků hmotněprávních, z procesních účinků pak litispendence).“¹⁶

2.3.3. Žaloba – formální a materiální stránka

Co se týče formy žaloby, nabízí se žalobci několik možností. Může ji učinit ústně do protokolu u okresního soudu (za podmínek stanovených v § 42 odst. 1 OSŘ), dále v listinné nebo elektronické podobě, telegraficky či telefaxem. Poslední tři podoby vyžadují doplnění, a to způsobem a ve lhůtě uvedené v § 42 odst. 3 OSŘ; jinak nemůže soud k žalobě přihlídnout.

V této souvislosti dospěl Ústavní soud k významnému závěru: *„Povinnost stěžovatele uvedená v ustanovení § 42 odst. 3 občanského soudního řádu, tedy písemně doplnit své elektronické podání do tří dnů, se nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis dle § 11 odst. 1 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů.“¹⁷*

„Faktem však je, že některé soudy přijímají i elektronická podání se zaručeným elektronickým podpisem, aniž by vyžadovaly jeho písemné doplnění. ... Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 319/05 poskytl soudům podporu pro jejich postup spočívající v přijímání elektronických podání podepsaných zaručeným elektronickým podpisem a dal jim jasný signál, kterou z variant zaručeného elektronického podpisu považuje za nejvhodnější.“¹⁸

Z hlediska materiálního musí žaloba splňovat požadavky kladené na všechna podání (§ 42 odst. 4 OSŘ) a dále požadavky specifické (§ 79 odst. 1 OSŘ). Odstraňování formálních vad se děje výzvou soudu. Jestliže účastník výzvě řádně nevyhoví a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud žalobu odmítne (§ 43 odst. 1, 2 OSŘ).

„V případě, že žaloba však obsahuje pouze takové nedostatky, s nimiž zákon nespojuje povinnost zastavení řízení, bude soud v řízení pokračovat i přes nesplněnou

¹⁶ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 370

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 24.4.2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05

¹⁸ Černý, P.: Procesní účinky elektronického podání v občanském soudním řízení. Právní rozhledy, č. 12/2006, s. 451-452

*výzvu předsedy senátu žalobci, aby žalobu doplnil. Soud může tyto nedostatky odstranit i v průběhu řízení.*¹⁹

Druhy žalob

Ustanovení § 80 OSŘ rozlišuje tři druhy žalob, avšak z jeho formulace vyplývá, že tento výčet není taxativní. Třídění žalob na druhy se zakládá na znění žalobního petitu.

Na prvním místě uvádí zákon tzv. statusové žaloby, nazývané též jako žaloby ve věcech osobního stavu. Tyto žaloby dávají soudu podnět, aby upravil osobní stav fyzické osoby. Věci osobního stavu vypočítává demonstrativním způsobem § 80 písm. a) OSŘ.

Velmi frekventované jsou v soudní praxi žaloby na plnění, jež směřují k tomu, aby byl žalovaný odsouzen ke splnění povinnosti, která pro něho plyne ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva (§ 80 písm. b) OSŘ). Tato povinnost může spočívat v tom, že někdo má něco dát, něco konat, něco opomenout či něco strpět.

Žalobou určovací je sledováno to, aby soud vyřkl, že určité právo či určitý právní vztah existuje nebo neexistuje. Úspěšnost určovací žaloby je podmíněna tím, že žalobce má na požadovaném určení naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c) OSŘ). *„Naléhavý právní zájem na určení je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým.*²⁰ Jako příklad určovací žaloby lze uvést žalobu na určení vlastnického práva k movité či nemovité věci.

Od určovací žaloby je třeba odlišovat tzv. zákonnou určovací žalobu. Tato žaloba vyplývá z konkrétního ustanovení zákona. Od výše uvedené určovací žaloby se tato žaloba liší tím, že se jí lze domáhat určení konkrétní právní skutečnosti a že u ní není třeba prokazovat naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Příkladem může být žaloba na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru podle § 72 zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

---

¹⁹ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 328

²⁰ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 330

2.4. Stanovisko žalovaného

V rámci přípravy jednání se soud seznamuje se stanoviskem žalovaného k žalobě, a to za tím účelem, aby na jeho podkladě a na podkladě žaloby určil okruh skutečností, které jsou mezi účastníky sporné, a které se proto stanou předmětem dokazování.

„Nařídít jednání bez zjištění stanoviska žalovaného (jiných účastníků řízení) ve věci je možné jen v jednoduchých případech, kdy se zjišťování stanoviska těchto účastníků cestou písemné výzvy anebo při přípravném jednání jeví s ohledem na povahu věci neúčelným.... Jednoduchost věci se posuzuje po stránce skutkové, nikoliv právní.“²¹

Stanovisko žalovaného lze zjišťovat trojím způsobem.

Za prvé, soud může především žalovaného vyzvat, aby se k věci písemně vyjádřil a předložil listinné důkazy, ledaže takový postup nepokládá za účelný (§ 114a odst. 2 písm. a) OSŘ). Neuposlechnutí výzvy může vést nejvýše k uložení pořádkové pokuty. V porovnání s dalšími způsoby je tak tato výzva spojena s mírnější sankcí.

Jestliže soud prvně uvedenou výzvu neučinil nebo ji sice učinil, ale nedostal na ni řádnou a včasnou odpověď, má možnost vydat usnesení, v němž uloží žalovanému, aby se ve věci kvalifikovaným způsobem vyjádřil. Tuto výzvu lze použít pouze tehdy, vyvstane-li potřeba jejího užití vzhledem k povaze věci nebo okolnostem případu nebo bylo-li o věci rozhodnuto (elektronickým, evropským) platebním rozkazem (§ 114b odst. 1 OSŘ).

„Povahou věci se rozumí jmenovitě její typová, skutková či právní obtížnost, která sama o sobě vyžaduje kvalifikovanou přípravu jednání. Povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů obtížné, a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout.“²²

S neuposlechnutím druhé zmíněné výzvy se pojí závažné důsledky. Pokud se totiž žalovaný ve stanovené lhůtě řádně nevyjádří a ani soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že žalobou uplatněný nárok uznává (§ 114b odst. 5 OSŘ).

²¹ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 782

²² Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 790

Na základě této fikce uznání nároku vydá soud rozsudek pro uznání, avšak jen za podmínky, že se žalovanému spolu s výzvou dostalo rovněž poučení o tomto následku.

Třetí možnost, jak lze zjistit názor žalovaného, představuje přípravné jednání. Za účelem dostat požadavku zákona, aby bylo o věci rozhodnuto zpravidla při jediném jednání, má soud nařídit přípravné jednání, ukáže-li se, že postup podle ustanovení § 114a odst. 2 OSŘ k tomuto cíli nepostačuje. Další podmínky pro konání přípravného jednání vyplývají z ustanovení § 114c odst. 1 OSŘ.

Institut přípravného jednání má pro účastníky význam ve dvou směrech. První důsledek pro ně vyplývá z jejich neúčasti na přípravném jednání. Nepřítomnost žalovaného, za splnění podmínek uvedených v § 114c odst. 6 OSŘ, postihuje zákon fikcí, že žalovaný žalobcův nárok uznává. V tomto případě vydá soud rozsudek pro uznání. Nedostaví-li se za obdobných podmínek žalobce, soud řízení, které se netýká věcí uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ, zastaví (§ 114c odst. 7 OSŘ).

Domnívám se, že v případě neúčasti obou stran na přípravném jednání je třeba dát přednost zastavení řízení, a to s ohledem na znění poslední věty § 114c odst. 6 OSŘ, ze které vyplývá, že jsou-li dány předpoklady pro zastavení řízení (nebo odmítnutí žaloby), fikce uznání nároku se neuplatní.

Druhý důsledek přípravného jednání má základ v jeho koncentraci. Ta klade na účastníky přísný požadavek, aby uvedli rozhodné skutečnosti a označili důkazy k jejich prokázání do konce přípravného jednání, případně do uplynutí lhůty, kterou jim soud na žádost, z důležitých důvodů, určil. Ke skutečnostem a důkazům, jež byly uvedeny po těchto okamžicích, smí soud přihlídnout jen tehdy, jedná-li se o některou z výjimek z koncentrace řízení (§ 118b odst. 1 OSŘ). Tato omezení se neuplatní ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ a v případě, že účastníci nebyli o koncentraci přípravného jednání poučeni (§ 118b odst. 3 OSŘ).

Ustanovení § 118b odst. 3 OSŘ vyvolává otázku, zda v případě, kdy soud zjistí, že při přípravném jednání neposkytl účastníkům řádné poučení o koncentraci řízení, neplatí pro účastníky až do vyhlášení rozsudku systém koncentrace, nebo zda má soud možnost koncentraci „oživit“. Někteří autoři zastávají první řešení, tedy že účastníci

mohou uvést rozhodné skutečnosti a označit na jejich podporu důkazy až do vyhlášení rozhodnutí, pokud je soud poučil podle § 119a OSŘ (viz. bod 2.5.).²³

Autoři Komentáře k občanskému soudnímu řádu se přiklánějí ke druhé variantě: „*Koncentrováno bude případně další jednání, před kterým soud účastníky o koncentraci řádně poučí...*“²⁴ Tento názor sdílím, neboť účel ustanovení upravujících koncentraci spatřuji v tom, aby byla koncentrace zavedena do řízení co nejdříve, jak jen to je možné.

2.5. Koncentrace řízení

Kromě výše popsané koncentrace přípravného jednání se ve sporném řízení vyskytují ještě další prvky koncentrace řízení. Jeden z nich je stanoven pro případ, že se přípravné jednání nekonalo. Za této situace mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání nejdéle do konce prvního jednání ve věci, resp. do uplynutí lhůty poskytnuté za tím účelem soudem (§ 118b odst. 1 OSŘ). O této povinnosti musí soud účastníky poučit, což vyplývá z obecné poučovací povinnosti soudu, kterou vyjadřuje ustanovení § 5 OSŘ. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům přihlédne soud opět jen v případě, že je možné je podřadit pod některou z výjimek z koncentrace řízení (§ 118b odst. 1 OSŘ). Toto omezení se neuplatní v řízeních ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ (§ 118b odst. 3 OSŘ).

Poslední prvek koncentrace řízení zavádí ustanovení § 119a odst. 1 OSŘ, z něhož vyplývá, že předseda senátu je povinen před skončením jednání poučit účastníky o tom, že musí všechny rozhodné skutečnosti uvést a důkazy označit předtím, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, a že skutečnosti a důkazy, jež uplatní po tomto okamžiku, jsou odvolacím důvodem jen za podmínek vymezených v ustanovení § 205a OSŘ. Toto poučení nepřichází v úvahu v řízeních uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ. Uvedená koncentrace řízení má význam především ve vztahu k výjimkám z koncentrace řízení, a to jak koncentrace v rámci přípravného jednání, tak koncentrace v rámci prvního jednání. To znamená, že ty skutečnosti a důkazy, které lze podřadit pod některou z výjimek z koncentrace řízení (§ 118b odst. 1 OSŘ), mohou být uplatněny ještě do doby vyhlášení soudního rozhodnutí ve věci.

---

²³Křiváčková, J.: Devět měsíců účinnosti nové právní koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy, č. 12/2010, s. 446

²⁴Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 842

„... Vytváří tak v podstatě konečný časový limit pro možnost uvést rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy v rámci výjimek z koncentrací do skončení přípravného jednání, popř. prvního jednání. Tím je okamžik vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.“²⁵

K tomu jiní autoři dodávají, že toto poučení se uplatní též za předpokladu, „že řízení není vůbec koncentrováno, protože soud neposkytl správné poučení při přípravném jednání“.²⁶ K tomuto názoru se přikláním vzhledem k ustanovení § 118b odst. 3 OSŘ, z něhož lze vyčíst, že se neuplatní omezení vyplývající z koncentrace přípravného jednání, jestliže účastníci nebyli o této koncentraci řádně poučeni.

O možnosti dodatečného poučení a zavedení koncentrace do dalšího jednání jsem se zmínila v souvislosti s přípravným jednáním (viz bod 2.4.).

2.6. Dokazování

2.6.1. Zásada projednací

Při dokazování se ve sporném řízení zřetelně projevuje zásada projednací. Zásada projednací vyjadřuje, že za náležité zjištění skutkového stavu odpovídají účastníci, a proto je jejich povinností obstarat soudu potřebné skutkové podklady pro jeho rozhodnutí. Tato povinnost znamená, že účastníci musí uvést všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti (povinnost tvrzení) a označit důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení (povinnost důkazní). „... potřebnost, tedy okruh rozhodujících skutečností, je určována hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků.“²⁷ Obě uvedené povinnosti má nejen žalobce, ale rovněž žalovaný, pokud neomezuje svoji obranu na popírání nároku uplatněného žalobou, nýbrž činí v řízení návrh na rozhodnutí.

„Soud tedy nyní nezjišťuje skutečný stav, ale stav skutkový, což ve svém důsledku znamená, že soud zjišťuje tzv. procesní pravdu, která není vždy shodná s objektivní skutečností... Účastník, který neoznačil důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, nese

---

²⁵ Bartoníčková, K.; Křiváčková, J.: Koncentrace řízení. Právní rozhledy, č. 17/2009, s. 615

²⁶ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 855

²⁷ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 861

nepříznivé následky v podobě takového rozhodnutí soudu, které bude vycházet ze skutkového stavu zjištěného na základě ostatních provedených důkazů. Stejně následky stíhají i toho účastníka, který sice navrhl důkazy o pravdivosti svých tvrzení, avšak hodnocení provedených důkazů soudem vyznělo v závěru, že dokazování nepotvrdilo pravdivost skutkových tvrzení účastníka.“²⁸

Soud tedy při objasňování skutkového stavu vychází zásadně ze skutečností tvrzených účastníky a z důkazů, které účastníci k prokázání svých tvrzení navrhli. Tyto nároky, jež jsou na strany kladeny, je nutné vyvážit odpovídající poučovací povinností soudu, aby účastníci neutrpěli újmu na svých právech a aby bylo možné dosáhnout pravdivého poznání objektivní reality. Předseda senátu má především vyzvat účastníka, aby uvedl další tvrzení, jsou-li jeho dosavadní tvrzení neúplná, a náležitě jej poučit (§ 118a odst. 1 OSŘ). Stejným způsobem postupuje také v případě, že účastník nenavrhl důkazy, jež jsou potřebné k prokázání jeho sporných tvrzení (§ 118a odst. 3 OSŘ).

Jestliže se soud o určité rozhodující skutečnosti dozví a tuto skutečnost bude považovat za dostatečně prokázanou, znamená to, že účastník unesl břemeno tvrzení a břemeno důkazní. S těmito břemeny tak úzce souvisejí obě výše uvedené povinnosti. „... v principu platí, že nesplnění důkazní povinnosti znamená neunesení důkazního břemene. Neunesení důkazního břemene má za následek prohru, ztrátu pře. Nepodařilo se totiž prokázat relevantní skutečnost (...), a tedy nemůže být rozhodnuto ve prospěch takového účastníka, který ji prokázat měl.“²⁹

Zásada projednací se však v této čisté podobě ve sporném řízení neuplatňuje. Omezuje ji zejména možnost soudu provést i nikým nenavržený důkaz, za podmínky, že takový důkaz vyplývá ze spisu a že se ukáže potřebným pro zjištění skutkového stavu (§ 120 odst. 3 OSŘ).

„Soud přitom musí respektovat zásadu rovnosti účastníků, a nemůže tedy sám důkazy vyhledávat. Soud může provést důkazy nenavržené účastníky pouze v těch případech, kdy bude na skutkový základ aplikovat právní předpis kogentní povahy. Jestliže má rozhodnutí odpovídat hmotněprávnímu předpisu, pak soud musí mít možnost zjistit i

---

²⁸ Schelleová, I. a kol.: Úvod do civilního řízení. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 170-171

²⁹ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. s. 277

skutečnosti rozhodné podle tohoto předpisu, k jejichž prokázání účastníci nenavrhlí všechny potřebné důkazy, ač vyplývají přímo z obsahu spisu.“³⁰

2.6.2. Procesní dokazování

Cílem procesního dokazování je nabyt poznatky o skutečnostech, které jsou rozhodující z hlediska předmětu řízení, a tím získat podklad pro rozhodnutí o věci samé. K tomuto cíli lze využít zejména výslech svědků, dále znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků, ale také další prostředky, jimiž je možné objasnit skutkový stav věci.

*„Předmětem procesního dokazování jsou skutečnosti, resp. tvrzení o nich, které jsou pro rozhodnutí významné a které po zhodnocení soudem zůstaly pochybné.“*³¹

Skutečnosti, ohledně nichž se tvrzení účastníků shodují, není třeba dokazovat, pokud nemá soud důvod pochybovat o pravdivosti těchto tvrzení (§ 120 odst. 4 OSŘ). Toto ustanovení vyvolává otázku, kdy soud má a kdy nemá vycházet ze shodných tvrzení účastníků. Řešení této otázky není v literatuře jednotné.

*Lze nalézt názor, že „zejména tam, kde rozhodnutí soudu má být v souladu s hmotným právem kogentní povahy, musí být soudu umožněno, aby prostřednictvím dokazování ověřil pravdivost těchto tvrzení... Naproti tomu nebude zásadně důvodu, aby soud prováděl dokazování o skutečnostech, jimiž je určena skutková podstata hmotněprávní normy dispozitivní povahy.“*³²

Pohled jiného autora na uvedenou problematiku je takový, že ve sporném řízení nemá soud shodná tvrzení stran zpochybňovat a má z nich tedy vycházet.³³

Za přílehavější považuji názor uvedený na prvním místě. Domnívám se, že možnost soudu ověřit dokazováním pravdivost shodných tvrzení účastníků není a nemůže být ve sporném řízení vyloučena. Pro tento názor svědčí i jazykový výklad ustanovení

---

³⁰ Stavínohová, J.; Hlavsa, P.: *Civilní proces a organizace soudnictví*, 1. vydání. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 378-379

³¹ Stavínohová, J.; Hlavsa, P.: *Civilní proces a organizace soudnictví*, 1. vydání. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 376

³² Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 866-867

³³ Svoboda, K.: *Limity aktivního dokazování soudem. Může si soud v civilním řízení dokazovat, co chce? Právní rozhledy*, č. 15/2007, s. 564

§ 120 odst. 4 OSŘ, které výslovně říká, že soud „může“ vzít shodná tvrzení účastníků za svá skutková zjištění.

Účastníci mají právo být dokazování přítomni, a to i v případě, že důkaz provádí předseda senátu mimo jednání nebo jiný soud v rámci dožádání (122 odst. 2 OSŘ). Po provedení každého důkazu musí soud poskytnout účastníkům příležitost vyjádřit se k jeho věrohodnosti a pravosti.

Zásada volného hodnocení důkazů

Výsledky provedeného dokazování hodnotí soud v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, která poskytuje soudu prostor, aby hodnotil důkazy podle své úvahy, přičemž má posoudit každý důkaz jednotlivě a zároveň všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. Přihlížet má přitom ke všemu, s čím se v řízení seznámil (§ 132 OSŘ). Uplatnění této zásady vede k tomu, že soud hodnotí provedené důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, aniž je vázán právní normou, která předepisuje, jak je třeba důkaz hodnotit.

„Jakou hodnotu (důkazní sílu) soud jednotlivým důkazům přizná, záleží na jeho úvaze.... Při hodnocení důkazů vyvíjí soud úsilí, aby prostřednictvím myšlenkové činnosti přisoudil důkazům správnou hodnotu závažnosti, zákonnosti a pravdivosti.“³⁴

Zjistí-li soud při hodnocení důkazů, že některý z nich byl opatřen nebo proveden v rozporu s obecně závaznými předpisy, nemůže k němu přihlídnout.

2.6.3. Některé důkazní prostředky

1) Výslech svědka

Způsobilost být svědkem není v zásadě omezena. Jedinou výjimku představuje neslučitelnost postavení svědka a účastníka řízení. Pro postavení svědka je rozhodné, že svědek určitou skutečnost vnímal svými smysly a je schopen o ní informovat soud.

---

³⁴ Stavínková, J.; Hlavsa, P.: Civilní proces a organizace soudnictví, 1. vydání. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 383-384

Kdo je jako svědek předvolán k soudu, je povinen se dostavit, vypovědět pravdu a nic nezamlčet. Odepřít výpověď může jen tehdy, kdyby jejím podáním přivodil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým (§ 126 odst. 1 OSŘ).

Na počátku výslechu je třeba zjistit svědkovu totožnost a jeho poměr k účastníkům a k projednávané věci, případně další okolnosti, které mohou mít význam pro jeho věrohodnost. Poté je nezbytné poučit svědka o významu svědecké výpovědi, o jeho právech a povinnostech a o trestních následcích křivé výpovědi (§ 126 odst. 2 OSŘ).

V následné části výslechu poskytne soud svědkovi možnost, aby sám vylíčil vše, co ví o předmětu výslechu. Na závěr mu klade doplňující otázky předseda senátu, dále členové senátu, účastníci řízení a znalci (§ 126 odst. 3 OSŘ).

2) Znalecký posudek

Znalce ustanoví soud obligatorně tehdy, jestliže rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, k nimž je zapotřebí mít odborné znalosti. Učiní tak až po slyšení účastníků, neboť ti mají právo se k osobě znalce vyjádřit a vznést námitku jeho podjatosti (§ 127 odst. 1, § 17, § 15a odst. 1 OSŘ). Je-li námitka podjatosti důvodná, bude ustanoven jiný znalec.

Odborný posudek přednese znalec při jednání. Za účelem jeho doplnění a vyjasnění mohou znalci pokládat otázky členové senátu a se svolením soudu také účastníci. V jednodušších a odůvodněných případech se může soud spokojit s písemným posudkem, jehož obsah sám při jednání sdělí (§ 127 odst. 1 OSŘ). Má-li soud za to, že je to pro objasnění věci nutné, může nechat znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem či jinou institucí (§ 127 odst. 2 OSŘ).

K této možnosti se ve své kritické studii vyjádřil pan Mgr. Jaromír Jirsa. Dospěl k závěru, že *„pouze v případech evidentních pochybení, například tehdy, když znalec nebude respektovat zadání, nebo když účastník skutečně věrohodně zpochybní metodu, podle které znalec postupoval, bude důvod pro ustanovení nového znalce k podání*

*revizního posudku. Nesouhlas jedné strany se závěry znalce nemůže a priori znamenat ustanovení znalce revizního.*³⁵

3) Výslech účastníků

Ve sporném řízení představuje výslech účastníků podpůrný důkazní prostředek, protože může být nařízen jen tehdy, když není možné určitou skutečnost prokázat jinak. Navíc se vyžaduje, aby účastník svoji výpověď navrhl nebo s ní alespoň projevil souhlas v případě, že jeho výpověď navrhl jiný účastník. Na řízení uvedená v § 131 odst. 1 OSŘ se tato omezení nevztahují, proto v nich může soud vyslechnout účastníky kdykoli.

Podle autorů knihy *Civilní právo procesní*³⁶ nestačí vyslechnout jen jednoho účastníka, ale je nezbytné vyslechnout vždy všechny účastníky, a to za účelem konfrontace výpovědí.

Při výslechu účastníka se postupuje obdobně jako při výslechu svědka (§ 131 odst. 3, § 126 odst. 3 OSŘ) Také pro účastníka platí, že má vypovědět pravdu a nic nezamlčet; nesplnění této povinnosti však nemůže vést k jeho trestnímu stíhání pro křivou výpověď (§ 131 odst. 2 OSŘ).

4) Listiny

Mezi listinami se rozlišují listiny veřejné a listiny soukromé. Veřejné listiny charakterizuje ustanovení § 134 OSŘ jednak jako listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jednak jako listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné. Příkladem veřejné listiny je notářský nebo exekutorský zápis. Listiny, které nepatří mezi listiny veřejné, jsou listinami soukromými. Jedná se např. o smlouvu, akcie, směnky apod.

---

³⁵ Jirsa, J.: *Novinky v civilním řízení soudním*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, s.r.o., 2005, s. 99

³⁶ Winterová, A.: *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. s. 271

Význam veřejné listiny spočívá v tom, že je její obsah považován za pravdivý, dokud není prokázán opak. Pokud je veřejná listina pravá, pak potvrzuje, že jejím obsahem je nařízení nebo prohlášení orgánu, který ji vydal.

„.... u soukromé listiny lze zpochybnit její obsah pouhou námitkou, v takovém případě se její obsah stává pochybným a je na účastníkovi, který se takové listiny dovolává, aby prokázal její pravost a správnost.“³⁷

Jestliže některý z účastníků předloží soudu k důkazu určitou listinu, je soud povinen umožnit druhému účastníkovi, aby do ní nahlédl, přičemž ten má právo vyjádřit se k jejím vlastnostem. Teprve poté provede soudce důkaz listinou, a to tak, že listinu či její část při jednání přečte nebo sdělí její obsah (§ 129 odst. 1 OSŘ).

Za listinný důkaz je nutné považovat též znalecký posudek, jehož zpracování si nevyžádal soud, ale který předložil účastník.

2.7. Rozhodnutí soudu

2.7.1. Charakteristika a druhy rozhodnutí

Sporné řízení může být ukončeno buď vydáním meritorního rozhodnutí, popřípadě schválením smíru, čímž bude naplněn vlastní cíl řízení, anebo zastavením řízení bez meritorního rozhodnutí. Meritorní rozhodnutí je takové rozhodnutí, které obsahuje řešení věci samé, tedy věci, která byla předmětem řízení. Věc sama označuje nárok uplatněný v žalobě. K zastavení řízení dochází např. pro nedostatek procesní podmínky, který se nezdařilo odstranit nebo který je neodstranitelný, nebo proto, že byla vzata zpět žaloba. Procesní podmínky jsou natolik podstatné, že bez jejich splnění nesmí soud vydat meritorní rozhodnutí. Patří mezi ně civilní pravomoc soudu, věcná, místní a funkční příslušnost soudu, způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost účastníků, resp. řádné zastoupení procesně nezpůsobilého účastníka, plná moc zmocněnce, absence překážky věci zahájené (tzv. litispendence) a absence překážky věci pravomocně rozhodnuté.

Ve sporném řízení mají meritorní rozhodnutí zpravidla deklaratorní charakter. To znamená, že *„autoritativně zjišťují existenci nebo neexistenci pochybného*

---

³⁷ Schelleová, I., Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 523

hmotněprávního vztahu. Přitom zpravidla vyslovují i důsledek, který z tohoto zjištění plyne (např. deklarují vlastnictví určité osoby k nemovitosti).“³⁸ Jen zřídka se ve sporném řízení vyskytují rozhodnutí konstitutivní, na jejichž základě vznikají, mění se nebo zanikají hmotněprávní vztahy. Jako příklad lze uvést rozhodnutí o rozvodu manželství.

Protějšek meritorních rozhodnutí tvoří rozhodnutí procesní. Jimi soud řeší různé otázky procesní povahy, které se v průběhu řízení vyskytnou. Tato rozhodnutí především napomáhají postupu řízení. Procesní rozhodnutí vyhotovuje soud formou usnesení.

Zásada materiální pravdy

Z ustanovení § 153 odst. 1 OSŘ vyplývá, že soudní rozhodnutí má vycházet ze zjištěného skutkového stavu věci. Toto ustanovení vyjadřuje zásadu materiální pravdy. Podstatu zásady materiální pravdy lze spatřovat v tom, že proces je zformován tak, aby umožnil zjištění skutečnosti (pravdy).

S ohledem na současnou právní úpravu je třeba říci, že na zjištění skutkového stavu věci mají rozhodující vliv účastníci, neboť toto zjištění závisí především na jejich důkazní aktivitě. Skutkový závěr soudu je tak zásadně předurčen tím, do jaké míry splní účastníci svoji důkazní povinnost.

Zásada, že soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci, není bez výjimky. Prolamuje ji především rozhodování tzv. rozsudkem pro zmeškání či platebním rozkazem, kdy soud vychází z tvrzení žalobce. Další průlom do této zásady představuje vynesení rozsudku pro uznání, při němž soud vychází z výslovného uznání nároku ze strany žalovaného nebo z fikce uznání nároku.

Smysl ustanovení § 153 odst. 1 OSŘ spočívá tedy v tom, že ukládá soudu, aby při svém rozhodování vycházel ze skutkového stavu věci, který vyplynul z provedeného dokazování, nestanoví-li zákon výslovně, že má vycházet z jiného podkladu.

---

³⁸ Stavínková, J.; Hlavsa, P.: *Civilní proces a organizace soudnictví*, 1. vydání. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 397

2.7.2. Soudní smír

V zájmu smírného vyřešení sporu je soudu uloženo, aby se pokusil o smír mezi účastníky a doporučil jim možnosti řešení sporu (§ 99 odst. 1 OSŘ). Soudní smír představuje dohodu účastníků o celém předmětu řízení, o jeho části nebo jen o jeho základu. Tato dohoda může mít povahu narovnání, uznání dluhu ze strany dlužníka, vzdání se práva ze strany věřitele apod. Řízení může skončit soudním smírem pouze tehdy, bude-li smír schválen usnesením soudu. Pro jeho schválení jsou stanoveny tyto podmínky:

- a) Uzavření smíru připouští povaha věci (§ 99 odst. 1 OSŘ).

„Povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla ve věcech, v nichž jsou účastníci v typickém dvoustranném poměru, jestliže hmotněprávní úprava nevylučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony. Z uvedeného vyplývá, že povahou věci je vyloučeno uzavřít smír zejména

- *ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu*
- *ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu*
- *ve věcech, v nichž hmotné právo nepřipouští vyřízení věci dohodou účastníků právního vztahu.“³⁹*

S ohledem na povahu věci je přípustné uzavřít smír týkající se majetkových práv.

- b) Smír není v rozporu s kogentními ustanoveními právních předpisů (§ 99 odst. 2 OSŘ).

Smír schválený soudem má účinky pravomocného rozsudku (§ 99 odst. 3 OSŘ), což znamená, že je závazný především pro své účastníky a že má povahu exekučního titulu (viz kapitola o vykonávacím řízení). Jestliže soud neschválí smír, pokračuje po právní moci tohoto usnesení v řízení (§ 99 odst. 2 OSŘ).

Pro případ, že po schválení smíru vyjde najevo, že je neplatný podle právních předpisů hmotného práva, může jej účastník, kterému jeho neplatností vznikla újma na právech, napadnout zvláštní žalobou o zrušení smíru. Je-li žaloba důvodná, soud

---

³⁹ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 643

rozsudkem zruší usnesení o schválení smíru a po právní moci rozsudku se projednání věci vrací do stádia, v němž se nacházelo před schválením smíru (§ 99 odst. 3 OSŘ).

2.7.3. Rozsudek

Slavnostní formou meritorního rozhodnutí je rozsudek. Rozsudek se vždy veřejně vyhlásí. Písemné vyhotovení rozsudku tvoří záhlaví, výrok, odůvodnění a poučení.

Výrok rozsudku (tzv. enunciát) obsahuje řešení věci samé, proto musí být jednoznačně formulován, aby jej případně bylo možné vykonat. Ve výroku soud buď ukládá povinnost k určitému plnění, ať peněžitému či nepeněžitému, nebo určuje, zda tu určitý právní vztah nebo právo je či není, anebo zakládá, mění či ruší právní vztah. V případě, že soud žalobě nevyhoví, ve výroku ji zamítne.

„V případě, že určovacím rozsudkem soudu dochází k autoritativnímu určení právního vztahu nebo práva, nemusí vždy jít o právní vztah mezi žalobcem a žalovaným, nebo o právo žalobce vůči žalovanému. Může jít o právní vztah nebo právo vůči třetí osobě, za podmínky, že určení takového právního vztahu nebo práva ovlivní žalobcovo právní postavení. V tom je třeba spatřovat existenci právního zájmu žalobce.“⁴⁰

V závěru písemného vyhotovení rozsudku nesmí chybět poučení účastníků o tom, zda je proti rozsudku připuštěn opravný prostředek a v jaké lhůtě a u kterého soudu má být podán. Součástí této části rozsudku je rovněž poučení o možnosti výkonu rozhodnutí.

Vedle dosavadní listinné podoby rozsudku se nově zavádí možnost vyhotovení rozsudku v podobě elektronické. Jaká podobu rozsudku soud zvolí, záleží na tom, v jaké podobě je veden soudní spis.

Vztah rozsudku k předmětu řízení

Při rozhodování se soud řídí zásadou, že rozsudek se má vztahovat na celý předmět řízení, tedy že jím má být rozhodnuto o celé projednávané věci. Takový rozsudek se označuje jako tzv. konečný rozsudek. Tato zásada neplatí bezvýjimečně, neboť je-li to účelné, může soud rozhodnout nejprve tzv. rozsudkem částečným jen o části předmětu

---

⁴⁰ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 542

řízení nebo tzv. rozsudkem mezitímním o právním základu předmětu řízení (§ 152 odst. 2 OSŘ). Mezitímní rozsudek vychází z posouzení všech otázek, které vyplývají z uplatněného nároku, s výjimkou otázek týkajících se výše nároku.

„Částečným rozsudkem je rozhodnutí o části nároku, o nároku jen jednoho z žalobců, o nároku uplatněnému vůči jednomu ze žalovaných, o jedné z věcí spojených ke společnému řízení nebo o vzájemném návrhu. ... Částečný rozsudek lze však vynést jen tehdy, jestliže to nevylučuje hmotněprávní povaha nároku nebo povaha společenství účastníků. Není možné například vydat částečný rozsudek ohledně jednoho z nerozdílných společníků.“⁴¹

Jelikož oba rozsudky nevyčerpávají celý předmět řízení, musí po nich následovat rozsudek konečný, jímž soud rozhodne buď o zbylé části předmětu řízení, předcházel-li mu částečný rozsudek, anebo o výši nároku, jehož existence byla vyslovena mezitímním rozsudkem.

Vlastnosti rozsudku

Při splnění stanovených předpokladů nabývá rozsudek dvou významných vlastností. Těmi jsou právní moc a vykonatelnost. Právní moc rozsudku nastává za předpokladu, že byl řádně doručen a nelze se již proti němu odvolat (§ 159 OSŘ). Právní moc zahrnuje vlastnosti rozhodnutí, jimiž jsou konečnost, závaznost a nezměnitelnost. Výrok pravomocného rozsudku zavazuje účastníky řízení a všechny orgány (§ 159a odst. 1,4 OSŘ). Pro účastníky to znamená, že se musí obsahem výroku řídit. Jestliže je však rozsudkem rozhodnuto o osobním stavu, je jeho výrok závazný pro každého (§ 159a odst. 3 OSŘ). Širší závazností se vyznačují také rozsudky vydané na základě tzv. skupinových žalob (§ 159a odst. 2 OSŘ).

Právní mocí rozsudku vzniká rovněž překážka věci rozsouzené, která brání tomu, aby věc, o níž bylo pravomocně rozhodnuto, byla projednávána znovu (§ 159a odst. 5 OSŘ). *„Předpokladem toho ovšem je totožnost řízení, tj. totožnost účastníků řízení, popř. širšího okruhu osob, pro něž je pravomocné rozhodnutí závazné podle § 159a odst. 2, jakož i totožnost předmětu řízení. To znamená, že pravomocné rozhodnutí je*

---

⁴¹ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 545

třeba v rozsahu jeho závaznosti považovat za rozsouzenou věc („res iudicata“). Okolnost, zda věc byla pravomocně rozsouzena, patří mezi podmínky řízení, což se projeví v tom, že zjistí-li soud kdykoli za řízení, že jde o rozsouzenou věc, musí řízení zastavit podle § 104 odst. 1.“⁴²

Druhá ze zmíněných vlastností rozsudku, označovaná jako vykonatelnost, znamená jeho vynutitelnost, a to prostřednictvím státní moci nebo alespoň pod její kontrolou. Rozhodnutí mohou být realizována různými způsoby, přičemž jedním z nich je výkon rozhodnutí, o němž pojednává kapitola pátá.

2.7.4. Zvláštní druhy rozsudku

Mezi zvláštní druhy rozsudku náleží rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání, jež lze charakterizovat jako meritorní rozhodnutí, která urychlují řízení a usnadňují úlohu soudu v něm. Pro oba rozsudky je příznačné, že pokud jsou splněny podmínky pro jejich vydání, není třeba zjišťovat skutkový stav věci, a proto se neprovádí ani dokazování. S těmito rozsudky se lze setkat výlučně ve sporném řízení. Rozsudek pro zmeškání ani rozsudek pro uznání nemohou vzejít z řízení nesporného, dále z řízení ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír, a ve věcech, v nichž má být vydáno konstitutivní rozhodnutí.

1) Rozsudek pro zmeškání, nazývaný též rozsudkem kontumačním, je pojat jako sankce pro žalovaného. Jeho podstata spočívá v tom, že jím soud přiznává nárok uplatněný žalobcem, jenž vyplývá ze skutečností uvedených v žalobě, aniž tyto skutečnosti byly učiněny předmětem dokazování. Kontumační rozsudek tedy vychází ze skutkových tvrzení žalobce, která se za podmínek dále specifikovaných považují za nesporná.

Vydání rozsudku pro zmeškání je podmíněno těmito kumulativními skutečnostmi:

- a) Žalovaný, ač byl řádně a včas předvolán a o následcích nedostavení poučen, se bez důvodné a včasné omluvy nedostavil k prvnímu jednání ve věci. V případě, že jsou žalováni nerozluční společníci, musí být tato podmínka splněna u všech těchto společníků.

---

⁴² Winterová, A.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 322

- b) Žalobce, který je jednání přítomen, navrhl vydání tohoto rozsudku (§ 153b odst. 1 OSŘ).

Uvádí-li ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ, že při splnění těchto podmínek může soud kontumační rozsudek vydat, vyvolává tím otázku, zda je skutečně ponecháno na úvaze soudu, zda tento rozsudek vydá, i když jsou pro jeho vydání naplněny všechny zákonné předpoklady. V důvodové zprávě k občanskému soudnímu řádu se uvádí, že soud prvního stupně rozsudek pro zmeškání vydá, jestliže jsou splněny podmínky uvedené v § 153b. V souladu s některými odbornými názory⁴³ se domnívám, že za splnění všech zákonných podmínek musí soud rozhodnout kontumačním rozsudkem, neboť jeho účelem je právě čelit průtahům a obstrukcím v řízení. Navíc je možné tento rozsudek dodatečně zrušit, zmeškal-li žalovaný jednání z omluvitelného důvodu.

Je však třeba říci, že názor Ústavního soudu na vydání kontumačního rozsudku je opačný: „... *Rozsudek pro zmeškání soud vydat může, ale nemusí. Zákon ponechává na úvaze soudu, zda i tam, kde jsou splněny všechny zákonem stanovené formální předpoklady, je vhodné o věci rozhodnout kontumačním rozsudkem.*“⁴⁴

Zmeškal-li žalovaný první jednání z důvodu, který lze považovat za omluvitelný, může navrhnout zrušení kontumačního rozsudku, jenž byl při něm vyneseno. V návrhu na zrušení, podaném výlučně proti nepravomocnému kontumačnímu rozsudku, „*musí uvést omluvitelný důvod, a to jak pro své zmeškání prvního jednání, při němž byl kontumační rozsudek vyneseno, tak pro to, že se neomluvil včas. Omluvitelnost důvodů posoudí soud prvního stupně.*“⁴⁵ V případě, že soud zruší kontumační rozsudek, nařídí ve věci jednání (§ 153b odst. 4 OSŘ).

2) Rozsudek pro uznání je výrazem skutečnosti, že v procesu došlo k uznání nároku, ať v celém nebo jen v částečném rozsahu, k uznání základu nároku nebo k fikci uznání nároku podle § 114b odst. 5 OSŘ či podle § 114c odst. 6 OSŘ.

⁴³ Např.: Winterová, A.: O nové pojetí civilního procesu. Soubor statí. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2006, s. 37

Mruzek, K.: Problematika výkladu může v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. Právní rozhledy, č. 4/2004, s. 150

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/2004

⁴⁵ Winterová, A.: O nové pojetí civilního procesu. Soubor statí. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2006, s. 37

Vydání rozsudku pro uznání na základě výslovného uznání nároku předpokládá, že žalovaný v průběhu řízení v prvním stupni uzná žalobou uplatněný nárok (v celém či částečném rozsahu nebo v jeho základu). Uznání musí být nepodmíněné.

„Projev ovšem musí být učiněn vůči soudu - mimoprocesní uznání vůči žalobci je jen hmotněprávním úkonem, který povinnost soudu rozhodnout rozsudkem pro uznání nevyvolá.“⁴⁶

Nárok, který je předmětem uznání, musí být v dispozici stran, neboť tento úkon je vyloučen ve věcech, v nichž nelze uzavřít soudní smír.

V závislosti na způsobu, jakým došlo k uznání nároku, je stanoven další postup v řízení:

- 1) V případech, kdy se uznání žalovaného týká celého uplatněného nároku nebo kdy nastane fikce uznání nároku podle § 114b odst. 5 OSŘ nebo podle § 114c odst. 6 OSŘ, vydá soud bez dalšího rozsudek pro uznání.
- 2) Jestliže žalovaný uzná pouze základ nároku, rozhodne soud mezitímním rozsudkem pro uznání. Poté pokračuje v řízení a rozhodne o výši plnění.
- 3) Poslední situace nastává tehdy, uzná-li žalovaný jen část nároku. Za tohoto stavu vydá soud částečný rozsudek pro uznání, ovšem pouze za podmínky, že to navrhne žalobce (§ 153a odst. 1 OSŘ). Není-li takového návrhu, řízení pokračuje dále. Stejně tak pokračuje soud v řízení, jestliže na návrh žalobce vydal částečný rozsudek pro uznání, přičemž v jeho závěru rozhodne o zbylé části předmětu řízení.

2.7.5. Rozhodnutí vydaná ve zkráceném řízení

Zkrácené řízení představuje výjimku z pravidla, že k projednání věci samé nařizuje soud jednání. Bez jednání rozhoduje soud o věci samé v obou formách zkráceného řízení, tedy v řízení rozkazním a v řízení směnečném či šekovém.

---

⁴⁶ Winterová, A.: O nové pojetí civilního procesu. Soubor statí. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2006, s. 40

1) Řízení rozkazní

Rozkazní řízení umožňuje dosáhnout bez zbytečného časového odstavu vydání rozhodnutí k vymožení peněžitých nároků. Příčinou rychlého procesu je zejména skutečnost, že v rozkazním řízení se nedokazuje skutkový stav, ale soud rozhoduje o věci samé na podkladě skutečností vyličených v žalobě formou platebního rozkazu. Rovněž s ohledem na to odmítl Nejvyšší soud možnost, že by platebním rozkazem bylo vyhověno návrhu na zahájení řízení jen zčásti.⁴⁷

Rozkazní řízení lze konat v případě, že je žalobou uplatněno právo na zaplacení peněžité částky (v české nebo zahraniční měně) a že toto právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem. Tento postup je fakultativní, protože soud může rozhodnout i tak, že ve věci nařídí jednání, přestože jsou splněny všechny podmínky pro rozkazní řízení. Žalobce sice může navrhnout vydání platebního rozkazu, tímto návrhem však není soud vázán. Na druhou stranu může soud platební rozkaz vydat, i když o to žalobce výslovně nežadá.

Platební rozkaz musí být doručen žalovanému do vlastních rukou. Pokud se doručení nezdaří, soud platební rozkaz zruší (§ 173 odst. 1, 2 OSŘ). Platebním rozkazem ukládá soud žalovanému, aby zaplatil žalobci uplatněnou pohledávku a náklady řízení ve lhůtě patnácti dnů od jeho doručení nebo aby v téže lhůtě podal odpor (§ 172 odst. 1 OSŘ). Podáním odporu, a to i neodůvodněného, dochází ke zrušení celého platebního rozkazu a soud ve věci nařídí jednání. K tomuto následku postačí, podá-li včas odpor pouze jeden ze žalovaných. Rezignuje-li žalovaný na podání odporu nebo nepodá-li jej včas, nabývá platební rozkaz účinků pravomocného rozsudku (§ 174 odst. 1 OSŘ).

Elektronický platební rozkaz

Elektronický platební rozkaz nepředstavuje zvláštní druh platebního rozkazu, ale pouze jednu z podob písemného platebního rozkazu, vedle podoby listinné, o níž byla řeč výše. Pro elektronický platební rozkaz platí obdobně to, co bylo uvedeno o listinném platebním rozkazu, avšak s některými modifikacemi (§ 174a odst. 2 OSŘ). Vydání

---

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Cpj 51/84

elektronického platebního rozkazu je podmíněno tím, že návrh na jeho vydání je učiněn na elektronickém formuláři a je podepsán zaručeným elektronickým podpisem a že žalobce požaduje peněžité plnění ve výši, jež nepřesahuje 1 milion Kč (§ 174a odst. 1 OSŘ). I při splnění všech těchto podmínek je ponecháno na úvaze soudu, zda elektronický platební rozkaz vydá.

Výhodu elektronického platebního rozkazu lze spatřovat zejména v nižších soudních poplatcích za podání návrhu na jeho vydání.

2) Řízení směnečné a šekové

Řízení směnečné (šekové) je řízením, ve kterém soud rozhoduje o věci samé formou směnečného (šekového) platebního rozkazu. Pro jeho vydání se vyžaduje splnění těchto podmínek:

1. Žalobce požaduje zaplacení peněžité částky, na kterou byla směnka (šek) vystavena.
„V řízení ve věcech směnečných a šekových lze uplatnit jen ty nároky věřitelů vůči dlužníkům, které jsou spojeny zejména s nezaplacením nebo nepřijetím směnky nebo šeku.“⁴⁸
2. Žalobce v žalobě výslovně žádá o vydání směnečného (šekového) platebního rozkazu.
3. Žalobce předkládá prvopis směnky (šeku), o jejíž pravosti není pochybností, popřípadě další listiny potřebné k uplatnění práva (§ 175 odst. 1 OSŘ).

Jestliže jsou dány všechny podmínky pro konání směnečného (šekového) řízení, musí soud rozhodnout směnečným (šekovým) platebním rozkazem. V opačném případě nařídí ve věci jednání.

V souvislosti s podmínkami pro vydání směnečného platebního rozkazu pokládám za významné citovat rozsudek Vrchního soudu v Praze: *„V rámci zkoumání, zda jsou podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu, prověří soud nejen, zda předložená listina označená žalobcem za směnku nebudí pochybnosti o své pravosti,*

---

⁴⁸ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 349

*nýbrž rovněž předběžně ověří, zda stejná listina vůbec vykazuje znaky směnky, a tedy zda nevzbuzuje rovněž pochybnosti o své platnosti co do směnky.*⁴⁹

Směnečným (šekovým) platebním rozkazem přikáže soud žalovanému, aby zaplatil žalovanou částku spolu s náklady řízení do tří dnů nebo aby v této lhůtě podal námitky. V námitkách musí žalovaný vylíčit všechny výhrady proti platebnímu rozkazu. Podáním včasných a odůvodněných námitek nedochází ke zrušení směnečného (šekového) platebního rozkazu, ale k odkladu jeho právní moci a vykonatelnosti. Námitky projedná soud při jednání, přičemž přihlédnou pouze k těm výhradám, které jsou v nich obsaženy. Po projednání námitek vysloví soud rozsudkem, zda směnečný (šekový) platební rozkaz zůstává v platnosti nebo zda se zrušuje a v jakém rozsahu (§ 175 odst. 4 OSŘ). V případě, že žalovaný námitky včas nevznesl nebo je vezme zpět, má směnečný (šekový) platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku (§ 175 odst. 3 OSŘ).

---

⁴⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008

3. Nesporné řízení

3.1. Charakteristika nesporného řízení

Nesporné řízení slouží k projednávání a řešení záležitostí, na jejichž úpravě má zájem celá společnost. Z tohoto důvodu nemají potencionální účastníci řízení ve většině případů možnost, aby si tyto záležitosti upravili dohodou, ale musí se za tím účelem obrátit na soud, pokud ten dosud řízení nezahájil v těch případech, kdy jej může zahájit z vlastní iniciativy.

„... Nerozhoduje se zde o tom, zda je či není právo, ale činí se opatření k budoucí úpravě právních vztahů. Při takové budoucí úpravě je třeba vždy zvažovat řadu různých aspektů, mimo jiné i to, jak dalece jsou zamýšlená opatření nutná a potřebná, a která z nich jsou nejvhodnější a nejúčelnější.“⁵⁰

Předmětem nesporného řízení jsou různorodé záležitosti, které občanský soudní řád shrnuje v páté hlavě třetí části pod nadpisem „Zvláštní ustanovení“. V literatuře⁵¹ je ovšem zastáván názor, že tento výčet druhů nesporného řízení není úplný. Podle tohoto názoru patří mezi nesporná řízení také řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle § 73 OSŘ, výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí (§ 272 až 273a OSŘ) a řízení o jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce podle § 10 zákona č. 216/1994 Sb.

Nesporné řízení tvoří samostatný druh civilního procesu. Pro tento závěr svědčí právní úprava obsažená v občanském soudním řádu, která stanoví mnoho diferencí, jimiž se nesporné řízení odlišuje od řízení sporného. Tyto odlišnosti charakterizují celkovou povahu nesporného řízení.

3.2. Základní rozdíly mezi sporným a nesporným řízením

1. Prvním zásadním rozdílem mezi oběma druhy řízení je jejich funkce.

---

⁵⁰ Zoulík, F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. Academia, Praha 1969, s. 98-99

⁵¹ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 406

Oproti spornému řízení s jeho reparační funkcí přisuzujeme řízení nespornému funkci preventivní. V nesporném řízení si soud klade za cíl předcházet právním sporům a za tím účelem upravuje právní vztahy účastníků řízení, a to zpravidla pro budoucnost.

Ačkoli v nesporném řízení nejde o řešení sporu o právo, není vyloučeno, že v jeho průběhu ke sporu jako střetu zájmů mezi účastníky dojde.

„Především některé typy záležitostí nesporného řízení jsou již podle své povahy spory, i když jejich předmětem není existence nebo neexistence práva, ale nutnost, opodstatněnost či vhodnost určitého opatření. V řadě dalších případů střet zájmů není sice typický, ale přesto k němu může dojít.“⁵²

2. Rozdíl lze nalézt rovněž ve vymezení civilní soudní pravomoci.

V nesporném řízení nepřichází v úvahu obecné vymezení pravomoci, jaké platí pro řízení sporné. Důvodem je skutečnost, že v nesporném řízení vydává soud rozhodnutí, která jsou právními skutečnostmi podle hmotného práva.

„Hmotné právo spojuje vznik práv a povinností s rozhodnutím nikoli obecně (tak jak tomu je např. při právních úkonech), ale jen v určitých přesně stanovených případech.“⁵³

Z uvedeného vyplývá, že pravomoc pro nesporné řízení musí být v právních předpisech stanovena taxativně. Civilní pravomoc pro nesporné řízení musí mít oporu v konkrétním zákonném ustanovení, přičemž není podstatné, ve kterém zákoně se toto ustanovení nachází.

3. *„Konečně není pro nesporné řízení nezbytné, aby zájmy subjektů, o nichž se rozhoduje, stály proti sobě, aby tedy tyto subjekty byly vůči sobě v postavení kontrétním... To odůvodňuje, aby i pro označení těchto subjektů byl volen jiný termín, než pro jejich označení v řízení sporném; proto jsou tyto subjekty označovány jako účastníci pro řízení nesporné, na rozdíl od stran jakožto subjektů řízení sporného.“⁵⁴*

---

⁵² Zoulík, F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. Academia, Praha 1969, s. 77

⁵³ Zoulík, F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. Academia, Praha 1969, s. 64

⁵⁴ Zoulík, F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. Academia, Praha 1969, s. 89, 93

Jelikož účastníci nesporného řízení nevystupují v postavení sporných stran, nenazývají se žalobcem a žalovaným a netvoří nikdy společenství. Pro tyto účastníky neexistuje jednotné označení, ale jsou označováni v závislosti na druhu řízení.

Specifikum nesporného řízení představuje možnost, aby v něm vystupoval pouze jeden účastník, jestliže se řízení a rozhodnutí dotýkají jen jeho zájmů. V nesporném řízení je nepřipustné vedlejší účastenství, přistoupení účastníka a záměna účastníka.

Účastníky nesporného řízení definuje ustanovení § 94 odst. 1, 2 OSŘ.

„Podle těchto ustanovení bude účastníkem nesporného řízení vždy navrhovatel (pokud bylo toto řízení zahájeno na návrh) a vedle něho buď ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno (§ 94 odst. 1), anebo ti, které zákon za účastníky označuje (§ 94 odst. 2); přitom zákonem označení účastníci mají přednost před účastníky, o jejichž právech a povinnostech se jedná...“⁵⁵

Protože okruh účastníků nemusí být od počátku řízení zřejmý, disponuje soud prostředky, jimiž tento okruh koriguje. Především přibere do řízení jako účastníka osobu, o jejíchž právech nebo povinnostech má být jednáno, ale která se dosud řízení neúčastní (§ 94 odst. 3 OSŘ). Naopak má soud odejmout účastenství tomu účastníkovi, o jehož právech či povinnostech se v řízení nejedná (§ 94 odst. 4 OSŘ).

4. Rozdíly mezi oběma řízeními existují také v určování místní příslušnosti.

S ohledem na uvedené definice účastníků řízení nelze v nesporném řízení aplikovat ustanovení o tzv. obecné místní příslušnosti a tzv. příslušnosti dané na výběr, neboť pro tyto příslušnosti je rozhodná osoba žalovaného. Odpověď na otázku, který soud je místně příslušný, dává ustanovení § 88 OSŘ, které upravuje tzv. výlučnou místní příslušnost, a dále ustanovení upravující některé druhy nesporného řízení.

5. Další podstatný rozdíl spočívá ve způsobu zahájení řízení.

V nesporném řízení se stejně jako v řízení sporném projevuje zásada dispoziční, na rozdíl od sporného řízení se v něm však uplatňuje i její protějšek, tedy zásada oficiality. Zásada oficiality znamená, že soud zahajuje řízení z úřední povinnosti a

---

⁵⁵ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 397

určuje rovněž jeho předmět. Tento dualismus zásad nesporného řízení lze použít jako kritérium pro třídění nesporných řízení. První skupinu představují ta nesporná řízení, která mohou být zahájena výlučně na návrh (např. § 180a, 185a, 194 OSŘ). Pro návrh na zahájení řízení je třeba přiměřeně použít ustanovení o žalobě. Zbývající řízení náležející do druhé skupiny mohou být zahájena buď soudním usnesením (z úřední povinnosti) anebo na návrh (§ 81 odst. 1 OSŘ). Možnost zahájit určitá nesporná řízení i bez návrhu má své opodstatnění v potřebě chránit zájmy společnosti. V nesporném řízení není přípustné podat vzájemný návrh.

6. Oba druhy řízení se dále liší rozsahem, v jakém se v nich uplatňují procesní zásady. To se týká zejména zásady projednací, která se v nesporném řízení rovněž uplatňuje, ovšem v mnohem menší míře, neboť toto řízení ovládá zásada vyhledávací (vyšetřovací).

„Zásada vyhledávací znamená, že tu zájem společnosti vede soud k tomu, aby učinil vlastní vhodná opatření, která mu usnadní zjistit potřebný skutkový základ jeho rozhodnutí, jakož i vyhledat k tomu potřebné důkazy, aniž by se tu vázal především na iniciativu samotných účastníků řízení.“⁵⁶

Vyšetřovací zásada zdůrazňuje odpovědnost soudu za zjištění skutkového stavu, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jeho rozhodnutí. Tato zásada se promítá v ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ, jež vyjmenovává řízení, v nichž je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné k objasnění skutkového stavu, než byly ze strany účastníků navrženy. Soud se tedy nemůže spokojit s důkazními návrhy účastníků, pokud v řízení vyvstala potřeba provést i důkazy další. S ohledem na to lze konstatovat, že případné neunesení důkazního břemene účastníkem samo o sobě neznamena, že musí být rozhodnuto v jeho neprospěch.

„Ani v nesporném řízení samozřejmě nejde o povinnost soudu pátrat po důkazech, neboť vyšetřovací zásada sama o sobě nenahrazuje na prvním místě stojící důkazní aktivitu účastníka řízení. Povinnost soudu provést i jiné než účastníky navržené důkazy

---

⁵⁶ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 358

*s sebou nese jen to, že případné nesplnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní nemůže být účastníkovi na újmu z hlediska výsledku řízení o věci samé.*⁵⁷

7. Odlišnost obou druhů řízení se projevuje také ve stanovení předmětu řízení.

Má-li být totiž výsledkem nesporného řízení úprava do budoucna, může být jeho předmět určen v návrhu na zahájení řízení či v soudním usnesení pouze rámcově, neboť v průběhu řízení dochází k jeho upřesňování a teprve v rozhodnutí soudu je stanoven v konečné podobě.

8. V důsledku uplatnění zásady oficiality se v nesporném řízení vyskytují některá omezení procesních dispozic účastníků řízení. Omezení se týkají jak dispozice řízením, tak dispozice předmětem řízení.

Dispozice řízením je omezena zejména tím, že v mnoha případech se pravomoc zahájit řízení dělí mezi soud a potencionální účastníky. Bylo-li řízení zahájeno na návrh, může jej navrhovatel vzít zpět a dosáhnout tím za stanovených podmínek zastavení řízení. I poté však může soud v téže věci zahájit řízení z moci úřední (§ 81 odst. 1 OSŘ).

Z rozdílné povahy a účelu nesporného řízení vyplývá též omezení dispozičních oprávnění účastníků ve vztahu k předmětu řízení. Jedno z omezení je dáno tím, že povaha věcí projednávaných v nesporném řízení nepřipouští uzavření smíru (§ 99 odst. 1 OSŘ). Nelze přehlédnout, že v některých případech mohou účastníci řízení na základě konkrétního zákonného ustanovení uzavřít dohodu, po jejímž schválení soudem řízení končí. Rozdíl oproti smíru však spočívá v tom, že schválení této dohody je meritorním rozhodnutím soudu.

9. Srovnáváme-li řízení sporné a nesporné, je zřejmé, že postup v obou řízeních vykazuje shodné znaky, na druhou stranu nelze opominout řadu procesních rozdílů, které mezi nimi existují. Významný rozdíl lze shledávat zejména v tom, že některá nesporná řízení je možné konat bez jednání (např. § 175j, 185a OSŘ).

---

⁵⁷ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 866

Pokud soud vyzývá účastníky řízení k vyjádření ve věci, nesmí tak činit usnesením podle § 114b odst. 1 OSŘ, tj. s fikcí uznání nároku v případě nevyhovění výzvě. Další podstatný rozdíl odráží skutečnost, že v nesporném řízení nemají místo prvky koncentrace řízení. Vzhledem k tomu nemusí účastník uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání pouze do doby vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně (§ 205a odst. 1, 2 OSŘ).

10. Odlišnosti mezi oběma řízeními lze nalézt též v účincích meritorního rozhodnutí. Zatímco většina meritorních rozhodnutí vzešlých z řízení sporného deklaruje, co je právem, rozhodnutí o věci samé vydané v řízení nesporném obvykle zakládá, mění nebo ruší práva a povinnosti, popř. působí jiné právní následky. Pro nesporné řízení jsou tedy příznačná konstitutivní rozhodnutí.

11. Pro nesporné řízení je dále typické, že meritorní rozhodnutí v něm vydaná mají ve většině případů formu usnesení. Jelikož formu usnesení upravuje občanský soudní řád jen částečně, aplikují se ohledně otázek neupravených přiměřeně ustanovení o rozsudku (§ 167 odst. 2 OSŘ). Rozsudkem rozhoduje soud o věci samé jen v některých nesporných řízeních, zejména se jedná o některé věci péče o nezletilé. Vydání rozsudku pro uznání, rozsudku pro zmeškání a platebního rozkazu je vyloučeno.

Další zvláštnost nesporného řízení spočívá v tom, že některá rozhodnutí v něm vydaná mohou být změněna přímo v nesporném řízení, dojde-li ke změně poměrů nebo vyjde-li dodatečně najevo, že neměla být vydána.

12. Významnou odchylku představuje možnost, aby byla veřejnost v některých nesporných řízeních reprezentována státním zastupitelstvím, které může podat návrh na zahájení řízení (§ 35 odst. 3 OSŘ) nebo vstoupit do již zahájeného řízení (§ 35 odst. 1 OSŘ). Přítomnost státního zástupce umožňuje prosazovat společenské zájmy.

4. Řízení zajišťovací

Zajišťovací řízení tvoří samostatný neucelený druh civilního procesu, neboť je pouze souhrnným označením pro tyto právní instituty: préterský smír, zajištění důkazu a předběžná opatření. Společným znakem těchto právních institutů je jejich zajišťovací a preventivní funkce.

„Řízením zajišťovacím rozumíme předběžné poskytnutí ochrany porušených nebo ohrožených práv, aniž by tím bylo rozhodnuto o opodstatněnosti těchto práv a ochrany jim poskytované. Nejde tedy o řešení konfliktu, ale o ochranu posledního pokojného stavu před ním anebo o jiné preventivní opatření, bez něhož by bylo ohroženo konečné rozhodnutí nebo jeho výkon.“⁵⁸

4.1. Smírčí řízení (préterský smír)

Účel občanského soudního řízení (zejména sporného) lze spatřovat nejen v řešení sporů mezi jejich účastníky, ale také v předcházení těmto sporům. Na prevenci sporů se zaměřuje smírčí řízení, které umožňuje stranám budoucího soudního sporu, aby uzavřely dohodu (préterský smír), která po schválení soudem nabyde účinků pravomocného a vykonatelného rozsudku (§ 99 odst. 3 OSŘ). Výhoda tohoto postupu spočívá v částečném ušetření nákladů a času, jež by obnášelo sporné řízení.

Préterský smír vzešlý ze smírčího řízení se odlišuje od soudního smíru uzavřeného v průběhu sporného řízení (§ 99 OSŘ) tím, že k jeho uzavření dochází již před zahájením sporného řízení a že neúspěšný pokus o smír či neschválení smíru soudem má za následek ukončení smírčího řízení, takže soud nemůže rozhodovat o věci samé. Pro préterský smír platí ustanovení § 99 OSŘ (§ 69 OSŘ).

Smírčí řízení je možné provést ve všech věcech, které spadají do civilní soudní pravomoci. Uzavření préterského smíru musí připouštět povaha věci, o kterou se jedná (§ 67 odst. 1 OSŘ). Povaha věci nedovoluje konat smírčí řízení ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, ve věcech osobního stavu a ve věcech, v nichž pro vytvoření žádoucího stavu je zapotřebí konstitutivní soudní výrok.

---

⁵⁸ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 137

Smírčí řízení se zahajuje výhradně na návrh. Podáním návrhu na provedení smírčího řízení nevznikají účinky spojené s podáním žaloby. „*Aktivní věcnou legitimitaci zde má kterýkoli z účastníků budoucího soudního sporu. ... Jde vlastně o hmotněprávní dohodu (její návrh), kde musí být přesně vymezeny strany a specifikován předmět dohody, respektive vzájemné vypořádání stran.*“⁵⁹

Účastníci se smírčího řízení účastní dobrovolně a nelze tedy jejich přítomnost vynucovat (§ 68 odst. 2 OSŘ).

4.2. Zajištění důkazu

V soudní praxi nejsou ojedinělými případy, kdy se lze důvodně obávat, že později nebude možné určitý důkaz provést vůbec nebo jen s velkými nesnáze. Na tyto případy pamatují ustanovení § 78 až 78a a § 102 OSŘ tím, že umožňují, aby byl takový důkaz zajištěn. Zajistit důkaz je možné již před zahájením řízení ve věci samé, bude-li to navrženo (§ 78 odst. 1 OSŘ). Po zahájení řízení tak učiní soud i bez návrhu (§ 102 odst. 2 OSŘ). Pokud je řízení o zajištění důkazu zahájeno na návrh, musí z něho být patrné, jaké důvody svědčí pro zajištění důkazu a pro jakou právní věc má být zajištění provedeno. „*Zajištění důkazu se neprovede, je-li nepochybné, že důkaz, jehož zajištění se navrhuje, nemůže mít v řízení o věci žádný význam.*“⁶⁰

Účastníci ve věci samé mají právo být přítomni u zajištění důkazu, nehrozí-li nebezpečí z prodlení (§ 78 odst. 3 OSŘ). O zajištěném důkazu vyhotoví soud protokol, který bude použit jako důkaz v pozdějším řízení.

Zajištění důkazu svěřuje občanský soudní řád kromě soudu také notáři či soudnímu exekutorovi. Notář nebo soudní exekutor osvědčí notářským či exekutorským zápisem stav věci nebo skutkový děj, který se udál v jeho přítomnosti (§ 78a OSŘ).

---

⁵⁹ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 356

⁶⁰ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 472

4.3. Předběžná opatření

4.3.1. Účel předběžných opatření

Předběžná opatření umožňují okamžitý zásah v situacích, kdy je třeba prozatímně upravit poměry účastníků nebo kdy existuje obava, že by mohl být ohrožen výkon soudního rozhodnutí (§ 74 odst. 1 OSŘ).

„Smyslem tedy je zajistit úpravu práv a povinností účastníků v době, kdy ještě nebylo zahájeno řízení ve věci samé, popř. kdy ve věci samé soud dosud nerozhodl, a poskytnout tak alespoň předběžnou (zatímní) ochranu právům.“⁶¹

Účelem předběžného opatření je prozatímně ochránit porušené nebo ohrožené právo navrhovatele. Prozatímní úpravou nejsou práva a povinnosti účastníků postaveny napevno, což znamená, že obsahem prozatímní úpravy není soud v pozdějším řízení vázán a může o věci samé rozhodnout jinak. *„Z toho tedy vyplývá, že předběžné opatření nemůže vytvořit situaci, jež je nevratná, tedy uvedení do původního stavu by bylo nemožné.“⁶²*

Předběžné opatření může být použito buď ohledně kteréhokoli řízení, a to i jen předpokládaného, pak hovoříme o obecném předběžném opatření, anebo v souvislosti s ochranou nezletilého dítěte či ochranou před domácím násilím, kdy se jedná o zvláštní předběžné opatření.

4.3.2. Obecná charakteristika

Jak již bylo naznačeno, může být předběžné opatření nařízeno jak před zahájením řízení ve věci samé, tak po jeho zahájení. Předběžné opatření může soud nařídit zpravidla jen tehdy, jestliže mu došel návrh na jeho nařízení. Výjimku tvoří ta řízení, která může soud zahájit i bez návrhu (§ 81); pro tato řízení lze tedy nařídit předběžné opatření též z moci úřední (§ 75 odst. 1 OSŘ). Protože řízení o vydání předběžného opatření má proběhnout co nejrychleji, odmítne soud návrh na jeho nařízení, jestliže vykazuje formální nedostatky, které brání postupu v řízení (§ 75a odst. 1, § 75 odst. 2 OSŘ). Stejný následek postihne navrhovatele rovněž v případě, že nezaplatí včas

---

⁶¹ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 418

⁶² Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 316

peněžitou jistotu, není-li této povinnosti zákonem zproštěn (§ 75b odst. 1, 2, 3 OSŘ). Jistota zabraňuje tomu, aby nebyly bezdůvodně podávány návrhy na předběžné opatření mající za cíl poškodit jinou osobu. Z jistoty se uspokojí případná újma, která v důsledku předběžného opatření vznikne.

V řízení o vydání předběžného opatření se nekoná jednání, a proto se neprovádí ani dokazování. To umožňuje, aby soud rozhodl o návrhu na předběžné opatření bezodkladně a v případě, že nehrozí nebezpečí z prodlení, ve lhůtě sedmi dnů od jeho podání (§ 75c odst. 2 OSŘ). Usnesení, kterým se nařizuje předběžné opatření, vydá soud za předpokladu, že je prokázána potřeba upravit poměry účastníků nebo obava z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí a že jsou alespoň osvědčeny skutečnosti, na jejichž základě má dojít k uložení povinnosti předběžným opatřením (§ 75c odst. 1 písm. a) OSŘ). Určitou skutečnost lze pokládat za osvědčenou tehdy, jeví-li se s ohledem na okolnosti jako pravděpodobná.

„Nařízení předběžného opatření pro obavu, že by výkon soudního rozhodnutí mohl být ohrožen, zásadně vyžaduje, aby oprávněnému svědčilo rozhodnutí, popřípadě listina, která je titulem pro výkon rozhodnutí (exekuci). Předběžné opatření lze nařídit, jen dokud se rozhodnutí (jiný exekuční titul) nestalo vykonatelným, nebo jsou-li tu vážné důvody, pro které oprávněný po vykonatelnosti rozhodnutí dosud (dočasně) nemohl přistoupit k vymáhání splnění uložené povinnosti cestou výkonu rozhodnutí (exekuce). ... Nařízení předběžného opatření pro obavu, že by byl ohrožen výkon rozhodnutí, které dosud nebylo vydáno a dosud neprobíhá ani řízení, v němž by mohlo být vydáno, je sice možné, ale představuje zcela výjimečné opatření odůvodněné mimořádnými okolnostmi případu.“⁶³

Předběžným opatřením ukládá soud určitou povinnost účastníkovi nebo jiné osobě, jestliže to lze na ní spravedlivě žádat (§ 76 odst. 2 OSŘ). Ustanovení § 76 odst. 1 OSŘ vyjmenovává demonstrativním způsobem povinnosti, které mohou být předběžným opatřením uloženy. Efektivita procesu vydání předběžného opatření je podpořena úpravou jeho vykonatelnosti, která nastává vyhlášením, popř. jeho doručením osobě, které ukládá povinnost (§ 76d OSŘ). Usnesení o nařízení předběžného opatření lze použít jako titul pro výkon rozhodnutí.

---

⁶³ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 437

Trvání předběžného opatření může být omezeno na dobu, kterou soud při jeho nařízení určí (§ 76 odst. 3 OSŘ). Zaniká pak bez dalšího uplynutím této doby nebo z dalších důvodů uvedených v § 77 odst. 1 OSŘ. Jestliže pominou důvody, které vedly k nařízení předběžného opatření, je soud povinen je zrušit (§ 77 odst. 2 OSŘ).

4.3.3. Zvláštní předběžné opatření na ochranu dítěte

Prostřednictvím tohoto předběžného opatření lze zajistit péči o nezletilé dítě, poskytovanou vhodnou osobou nebo zařízením, jestliže se dítě ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy či narušeny. Tímto předběžným opatřením svěřuje soud dítě také do pěstounské péče na přechodnou dobu, po jejímž uplynutí může dát rodič souhlas s osvojením, nebo na dobu, než bude rozhodnuto o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení (§ 76a odst. 1 OSŘ).

Pro toto předběžné opatření platí některá specifika. Tak je stanoveno, že k podání návrhu na jeho nařízení je legitimována pouze obec s rozšířenou působností (§ 75 odst. 1 OSŘ). Vzhledem k závažnosti situace dítěte musí soud o návrhu rozhodnout bezodkladně; není-li zde však nebezpečí z prodlení, může rozhodnout ve lhůtě 24 hodin od jeho podání (§ 75c odst. 2 OSŘ). Další specifikum spočívá v tom, že usnesení o nařízení tohoto opatření se doručuje účastníkům až při provedení jeho výkonu (§ 76a odst. 2 OSŘ).

4.3.4. Zvláštní předběžné opatření na ochranu před domácím násilím

Osoba, jejíž život, zdraví, svobodu či lidskou důstojnost ohrožuje vážným způsobem jiná osoba, může žádat o ochranu formou předběžného opatření podle ustanovení § 76b odst. 1 OSŘ. O návrhu rozhoduje okresní soud, v jehož obvodu se nachází nebo nacházel dům, byt, místnost či jiný prostor společně obývaný s navrhovatelem (dále jen „společné obydlí“) (§ 74 odst. 5 OSŘ). Rovněž toto předběžné opatření vykazuje některé specifické rysy. Především rozhodnutí o návrhu lze vydat do 48 hodin od jeho podání. Jestliže však hrozí nebezpečí z prodlení, je nutné rozhodnout bezodkladně (§ 75c odst. 2 OSŘ).

„Předběžné opatření podle § 76b soud nařídí, bude-li prokázáno nebo alespoň osvědčeno, že jednáním „účastníka, proti kterému návrh směřuje“ je vážným způsobem

*ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, přičemž lze očekávat, že přijetím opatření uvedených v § 76b odst. 1 nebo některého z nich bude ohrožení sníženo nebo dokonce odvráceno.*⁶⁴

Předběžným opatřením je ukládána povinnost směřující zejména k tomu, aby účastník, proti kterému návrh směřuje, opustil společné obydlí, zdržel se setkávání s navrhovatelem nebo navrhovatele neobtěžoval a nesledoval (§ 76b odst. 1 OSŘ).

Obě zvláštní předběžná opatření mají společné především to, že jejich navrhovatel není povinen skládat jistotu a že návrh na jejich nařízení nemůže soud odmítnout pro formální nedostatky (§ 75b odst. 3 písm. a), § 75a odst. 2 OSŘ). Usnesení o nařízení těchto předběžných opatření nabývá vykonatelnosti vyhlášením nebo vydáním, pokud k jeho vyhlášení nedošlo (§ 76d písm. a) OSŘ).

---

⁶⁴ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 437

5. Vykonávací řízení

5.1. Charakteristika vykonávacího řízení

„Činnost vyhrazenou až dosud výlučně soudům mohou v přenesené působnosti alternativně provozovat tzv. soudní exekutoři... Slovem „exekuce“, vykázaným svého času na periférii odborné terminologie, se tak označuje verbis expresis činnost této nové právní instituce. Soudům v důsledku toho zůstalo – kdysi bez nadšení přijímané - - označení „výkon rozhodnutí“, které je třeba striktně odlišovat od „exekuce“, na kterou si mohou osobovat právo soudní exekutoři.“⁶⁵

Tato kapitola je věnována výkonu rozhodnutí jako činnosti, která je svěřena výhradně soudům. Právní úpravu výkonu rozhodnutí obsahuje část šestá občanského soudního řádu. Není-li v této části uvedeno jinak, aplikují se na výkon rozhodnutí ustanovení předcházejících částí (§ 254 odst. 1 OSŘ).

Vykonávací řízení úzce souvisí s řízením nalézacím. Bez vykonávacího řízení by mnoho rozhodnutí vydaných v nalézacím řízení zůstalo nerealizováno. Smyslem vykonávacího řízení je tak nuceně realizovat práva a povinnosti stanovená rozhodnutím, jestliže účastník řízení, jemuž byla povinnost uložena, ji dobrovolně nesplnil. Vykonávacímu řízení však nemusí nutně předcházet soudní řízení nalézací, protože toto řízení slouží rovněž k vynucení některých rozhodnutí, jež pocházejí z činnosti jiných orgánů než soudů. Vykonávací řízení není nutnou etapou procesu, protože účastník řízení, kterému byla rozhodnutím uložena povinnost, ji může splnit dobrovolně. Nedochází k němu ani tehdy, jestliže účastník řízení, jemuž rozhodnutí přiznává právo, nepodá návrh na jeho výkon nebo jestliže účastníci řízení narovnajít své vztahy jiným způsobem.

Mezi charakteristické rysy vykonávacího řízení patří především tyto:

- Jednání se koná jen tehdy, považuje-li to předseda senátu za nutné nebo ukládá-li to zákon (§ 253 odst. 2 OSŘ).
- Soudní rozhodnutí je přípustné jen ve formě usnesení (§ 254 odst. 1 OSŘ).

---

⁶⁵ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 5. vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 517-518

- Řízení nemůže být přerušeno a nelze prominout zmeškání lhůty (§ 254 odst. 2 OSŘ).
- Výslovně je dovoleno uvádět v odvolání nové skutečnosti a důkazy (§ 254 odst. 5 OSŘ).

5.2. Účastníci řízení

Stejně jako v řízení sporném stojí rovněž v řízení vykonávacím proti sobě dvě strany, které zákon označuje jako oprávněného a povinného (§ 255 odst. 1 OSŘ). Oprávněným je ten, kdo návrh na nařízení výkonu rozhodnutí podává, povinným zase ten, proti komu ho oprávněný podává. Jinak řečeno, „v *exekuci nutně vystupuje jako účastník v řízení ten, kdo žádá soud o uskutečnění nějakého práva, a ten o kom navrhovatel tvrdí, že má povinnost, kterou vůči navrhovateli dobrovolně nesplnil*“.⁶⁶ Na obou stranách může vystupovat více osob.

Účastníkem řízení se za určitých okolností stává také manžel povinného (§ 255 odst. 2 OSŘ). V závislosti na způsobu výkonu rozhodnutí (viz bod 5.5.3.) zaujímají postavení účastníků řízení např. i dlužník povinného, plátce mzdy, vydražitel atd., avšak jen v té části řízení, v níž se rozhoduje o právech jimi uplatněných.

Na tomto místě považuji za vhodné citovat rozhodnutí Nejvyššího soudu: „*Rozhodnutí soudu, kterým bylo vyhověno žalobě na určení, že právní úkon dlužníka je vůči věřiteli neúčinný, představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí postižením toho, co odporovaným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn.*“⁶⁷

---

⁶⁶ Schelleová, I.; Lamka, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů. I. díl. Průběh exekučního řízení. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 32

⁶⁷ Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 26/2000, s. 19

5.3. Zásady vykonávacího řízení

5.3.1. Zásada dispoziční

Pro vykonávací řízení je charakteristická dispoziční zásada, která se projevuje tím, že vykonávací řízení se zahajuje zásadně na návrh oprávněného (§ 251 OSŘ). Z tohoto pravidla však existují některé výjimky ve prospěch zásady oficiality. Tak zahajuje soud z moci úřední řízení o výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, řízení o výkon předběžného opatření, jímž bylo nezletilé dítě svěřeno do péče určené osoby (§ 76a OSŘ), a řízení o výkon předběžného opatření na ochranu před domácím násilím (§ 76b odst. 1 OSŘ).

Projevem dispoziční zásady je také rozhodování oprávněného o tom, zda má výkon rozhodnutí pokračovat. Navrhne-li, aby byl výkon rozhodnutí zastaven, soud tak učiní (§ 268 odst. 1 písm. c) OSŘ).

„Po nařízení exekuce soud postupuje při jejím provádění z úřední povinnosti, tedy podle zásady oficiality, dokud není vymáhané plnění zcela realizováno, popřípadě dokud není vyčerpán předmět exekučního řízení (např. dokud nebudou prodány všechny sepsané movité věci, i když výtěžek prodeje bude nižší, než vymáhaná pohledávky) nebo pokud exekuce nebude v celém rozsahu zastavena. V některých směrech však je při provádění výkonu rozhodnutí zásada oficiality prolomena a soud je vázán dispozitivními úkony oprávněného. Tak např. je soud povinen respektovat dohodu oprávněného s povinným o nižších srážkách ze mzdy povinného (§ 287 odst. 2 OSŘ).“⁶⁸

Lze tedy shrnout, že dispoziční zásada nachází ve vykonávacím řízení uplatnění především při jeho zahájení, může se však uplatnit i v průběhu řízení a v jeho závěru.

5.3.2. Zásada projednací

„... Existují otázky, při jejichž posouzení se tato otázka prosadí [při nařízení výkonu, při doložení aktivní nebo pasivní legitimace podle § 256 o.s.ř., zastavení výkonu podle § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř.]...“⁶⁹

⁶⁸ Macur, J.: Kurs občanského práva procesního - Exekuční právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 93

⁶⁹ Kurka, V.; Drápal L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Linde Praha, a.s., 2004, s. 25

Jinak je tomu však při samotném provádění výkonu rozhodnutí, neboť v této fázi vykonávacího řízení se prosazuje zásada vyhledávací. Tato zásada vede soud k tomu, aby si zjistil podklad pro své rozhodnutí co nejspolehlivěji a neomezoval se jen na důkazy, které mu předkládají účastníci řízení.

5.3.3. Zásada zákonné ochrany povinného

Smyslem této zásady je zabránit tomu, aby byla povinnému způsobena újma přesahující prospěch oprávněného a aby povinný zůstal bez prostředků nezbytných pro potřeby jeho a jeho rodiny. Zákon proto pamatuje na stanovení nejvýše přípustného rozsahu srážek ze mzdy a vyřazuje z postihu výkonem rozhodnutí mimo jiné věci ve vlastnictví povinného, které nezbytně potřebuje k uspokojení hmotných potřeb svých a své rodiny, k plnění pracovních úkolů nebo k podnikání (§ 322 odst. 1, 3 OSŘ). Ochrana povinného lze spatřovat dále v tom, že soud nařídí výkon rozhodnutí jen v takovém rozsahu, jaký oprávněný navrhl a jaký stačí k uspokojení jeho nároku (§ 263 odst. 1 OSŘ).

Ačkoli je právem oprávněného navrhnout výkon rozhodnutí k vymožení své peněžité pohledávky současně několika způsoby (viz bod 5.5.3.), nemůže soud takovému návrhu vyhovět, stačí-li zřejmě k jejímu uspokojení jen jeden z nich. V tom případě nařídí soud výkon rozhodnutí jen tím způsobem, který stačí k uspokojení pohledávky (§ 263 odst. 2 OSŘ).

Shledá-li soud navržený způsob výkonu rozhodnutí zřejmě nevhodným, především s ohledem na nepoměr mezi výší pohledávky a cenou postihovaného předmětu povinného, může určit, po slyšení oprávněného, způsob vhodnější (§ 264 odst. 1 OSŘ). Zřejmě nevhodným je takový způsob výkonu rozhodnutí, který vede ke zbytečnému poškození povinného.

„V případě, že jiným způsobem výkonu rozhodnutí nelze pohledávku oprávněného vůbec nebo v přiměřeném čase uspokojit, není navrhovaný způsob zřejmě nevhodný ani tehdy, jestliže cena předmětu, z něhož má být uspokojení pohledávky dosaženo, značně přesahuje výši vymáhané pohledávky s příslušenstvím.“⁷⁰

---

⁷⁰ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2199

Speciální prostředek ochrany poskytuje ustanovení § 266 odst. 1 OSŘ, na jehož základě má povinný možnost předejít vzniku zvláště nepříznivých následků postihujících jeho nebo příslušníky jeho rodiny, navrhne-li odklad výkonu rozhodnutí.

5.3.4. Zásada ochrany třetích osob

Jiná osoba než povinný může být v řízení o výkonu rozhodnutí dotčena zejména tím, že výkonem rozhodnutí bude poškozen majetek, k němuž má právo, které nepřipouští provedení nařízeného výkonu rozhodnutí. Právním nepřipouštějícím výkon rozhodnutí se rozumí zejména právo vlastnické, dále právo užívat vyklizovaný objekt, které není odvozeno od práva povinného, za určitých podmínek též zadržovací právo a zástavní právo. Toto právo má též oprávněný držitel věci či práva (§ 129, 130 OZ) nebo nepravý dědic (§ 485 OZ). Zásahu do svého práva se může třetí osoba bránit podáním tzv. excindační (vylučovací) žaloby. Tato žaloba směřuje proti oprávněnému a v řízení o ní se postupuje podle třetí části občanského soudního řádu. Předmětem excindační žaloby je vyloučení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty z již nařízeného výkonu rozhodnutí.

5.3.5. Zásada přednosti, zásada priority a zásada proporcionality

Jmenované zásady se vztahují k rozdělení výtěžku získaného výkonem rozhodnutí, jestliže se na něm účastní více oprávněných. První ze zásad způsobuje, že na pohledávky určitého druhu musí být plněno přednostně. Zásada priority znamená, že oprávnění jsou uspokojováni v určitém, zákonem stanoveném pořadí. Zásada proporcionality vede k tomu, že se pohledávky uspokojují podle své výše poměrně k dosaženému výtěžku. V témže vykonávacím řízení se někdy uplatňují všechny tři zásady najednou.

5.4. Exekuční titul

Nezbytnou podmínkou každého vykonávacího řízení je exekuční titul, jímž se rozumí *„listina vydaná k tomu oprávněným orgánem, která má předepsanou formu,*

v níž se ukládá určité osobě povinnost něco v určité době plnit“.⁷¹ Do okruhu exekučních titulů náleží zpravidla rozhodnutí o věci samé (včetně schválených smírů), s výjimkou rozhodnutí o určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, rozhodnutí o osobním stavu a rozhodnutí ukládajících prohlášení vůle. Podkladem pro vykonávací řízení tedy může být jen rozhodnutí, které ukládá povinnost něco dát, něco konat, něčeho se zdržet nebo něco strpět.

Postavení exekučních titulů zauímají rovněž předběžná opatření, přestože se jimi o věci samé nerozhoduje. Procesní rozhodnutí nejsou zpravidla s to být titulem pro výkon rozhodnutí, výjimku tvoří např. rozhodnutí o uložení pořádkové pokuty. Druhy exekučních titulů vyjmenovává taxativním způsobem ustanovení § 274 OSŘ.

Výkonu rozhodnutí podléhá jen takový exekuční titul, který splňuje stanovené formální a materiální požadavky. Formální náležitosti exekučního titulu se rozumí jeho vykonatelnost. Kdy nabývá to které rozhodnutí této vlastnosti, stanoví ustanovení § 161, 162 a 171 OSŘ a další právní předpisy, podle kterých bylo příslušné rozhodnutí vydáno. Splnění požadavku vykonatelnosti potvrdí na soudním rozhodnutí vedoucí kanceláře soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni; jedná-li se o rozhodnutí jiného orgánu, učiní tak tento orgán. Materiálním požadavkům vyhovuje takový exekuční titul, který individualizuje oprávněného a povinného, vymezuje přesným a nepochybným způsobem obsah a rozsah plnění a stanoví lhůtu k plnění.

Co se týče vymezení rozsahu plnění v exekučním titulu, bylo Nejvyšším soudem judikováno: *„Exekuční titul přiznávající peněžité plnění více věřitelům není – co do stanovení rozsahu plnění – materiálně nevykonatelný, jestliže neurčuje, zda má být plněno k jejich ruce společné a nerozdílné, nebo dělené. V takovém případě platí, že každý věřitel může po dlužníku požadovat jen podíl, který na něho připadá, přičemž podíly všech věřitelů jsou stejné.“*⁷²

5.5. Průběh vykonávacího řízení

Vykonávací řízení probíhá ve dvou fázích. V první fázi rozhoduje soud o tom, zda výkon rozhodnutí nařídí nebo zda návrh na výkon rozhodnutí zamítne. Je-li návrhu

⁷¹ Schelleová, I.: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 798

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 20 Cdo 453/2008

vyhověno, může nastat druhá fáze, v níž dochází k provedení vlastního výkonu rozhodnutí. V některých případech následuje ještě třetí fáze, v níž soud rozvrhne výtěžek z prodeje majetku, který byl postižen výkonem rozhodnutí.

5.5.1. Činnost soudu před nařízením výkonu rozhodnutí

S cílem pomoci oprávněnému překlenout některé těžkosti, které mu mohou vzniknout v souvislosti s podáním návrhu na výkon rozhodnutí, poskytuje zákon některé pomocné prostředky. Oprávněný má především právo požádat soud, aby se dotázal toho, komu je rozhodnutím uloženo zaplacení peněžité částky, zda a od koho pobírá mzdu nebo jiný pravidelný příjem, popřípadě u kterého peněžního ústavu má účet a jaké je jeho číslo (§ 260 odst. 2 OSŘ). Žádost musí předcházet podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí.

Další možností, která je oprávněnému přiznána k účinnějšímu a snadnějšímu vynucení jeho práv, je tzv. prohlášení o majetku. K tomuto prohlášení předvolá soud povinného tehdy, navrhne-li to oprávněný před podáním návrhu na výkon rozhodnutí a osvědčí-li listinami, že jeho peněžité pohledávka nebyla nebo nemohla být vymožena cestou výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu, a to ani za pomoci soudu podle ustanovení § 260 OSŘ (§ 260b odst. 1 OSŘ).

„Účelem prohlášení o majetku je získat potřebný přehled o majetkových hodnotách dlužníka podléhajících výkonu rozhodnutí bez vynaložení nákladů a časových ztrát, jakož i případné bezvýslednosti námahy vynaložené v tomto ohledu věřitelem. V uvedeném prohlášení jde o to, aby každá položka spadající do dlužníkovy majetku byla náležitě individualizována tak, aby provedení výkonu rozhodnutí na ni zaměřené mohlo proběhnout bez obtíží.“⁷³

5.5.2. Nařízení výkonu rozhodnutí

Návrh na výkon rozhodnutí (dále jen „návrh“) musí obsahovat náležitosti uvedené v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ a § 79 odst. 1 OSŘ. Požadavku na vyličení rozhodujících skutečností vyhoví oprávněný tím, že náležitě označí exekuční titul a vymezí povinnost, jejíž vynucení požaduje. Petit návrhu má znít tak, že oprávněný navrhuje, aby soud

---

⁷³ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 5 vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 529

nařídil výkon označeného rozhodnutí k vynucení konkretizované povinnosti, a to způsobem, který zároveň určí. Povinnost určit způsob výkonu rozhodnutí má jen ten oprávněný, který požaduje vydobýt peněžitou pohledávku. Od zvoleného způsobu výkonu rozhodnutí se odvíjejí další obsahové náležitosti návrhu (§ 261 odst. 1 OSŘ). K návrhu je nutné připojit stejnopis rozhodnutí, opatřený potvrzením o jeho vykonatelnosti (s výjimkou případů, kdy se návrh podává u soudu, který o věci rozhodoval v prvním stupni), případně též listinu prokazující přechod povinnosti nebo práva na jinou osobu (§ 261 odst. 2, § 256 OSŘ). Dále je třeba stanoveným způsobem prokázat, že byla splněna podmínka nebo vzájemná povinnost oprávněného, váže-li se na jejich splnění plnění povinného (§ 262 OSŘ).

„Povinnost oprávněného připojit k návrhu na výkon rozhodnutí stejnopis podkladového rozhodnutí není splněna předložením neověřené fotokopie stejnopisu podkladového rozhodnutí.“⁷⁴ Podle právního názoru Nejvyššího soudu je nezbytné přiložit k návrhu na výkon rozhodnutí stejnopis podkladového rozhodnutí nebo jeho úředně ověřený opis.

Odpověď na otázku, zda musí oprávněný v návrhu výslovně tvrdit, že povinný svoji povinnost uloženou exekučním titulem nesplnil, vyslovil pan Vladimír Kurka. Uvedl, že *„výslovného tvrzení oprávněného tedy zpravidla třeba není... Tím nemá být řečeno, že údaje o tom, že nebylo plněno dobrovolně, netřeba; jde toliko o to, že vyplývá-li již ze samotného faktu podání návrhu na nařízení exekuce, resp. jinak z jeho obsahu, není důvod požadovat, pod sankcí podle § 43 odst. 2 o.s.ř., vyhlášení výslovné. Výslovné tvrzení oprávněného je však nezbytné v případě, že navrhuje výkon rozhodnutí v jiném (užším) rozsahu, než který odpovídá vykonávanému titulu.“⁷⁵*

Odlišnou odpověď na výše uvedenou otázku lze nalézt v Komentáři k občanskému soudnímu řádu: *„Uvedením, které věci se podání týká, a vylíčením „rozhodujících skutečností“, se v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí rozumí přesné označení rozhodnutí nebo jiného titulu, jehož výkonu se oprávněný domáhá, a prohlášení*

---

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 20 Cdo785/2002

⁷⁵ Kurka, V.; Drápal L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Linde Praha, a.s., 2004, s. 194

*oprávněného, že povinný nesplnil povinnost, která mu byla titulem uložena, popřípadě že ji nesplnil zčásti v rozsahu, v jakém oprávněný výkon navrhuje.*⁷⁶

S posléze uvedeným názorem se plně ztotožňuji, neboť skutečnost, že povinný nesplnil svoji povinnost, pokládám za rozhodující, i s ohledem na to, že pokud tato skutečnost není dána, je to jeden z důvodů pro zastavení výkonu rozhodnutí (§ 268 odst. 1 písm. g) OSŘ).

Tvrzení oprávněného v návrhu o tom, že vymáhaná povinnost nebyla splněna, se nedokládá ani nedokazuje. „*Při rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí nezkoumá soud, zda a v jaké míře plnil povinný oprávněnému; okolnosti tohoto rázu mohou být hodnoceny jen v případném řízení o zastavení výkonu rozhodnutí ve smyslu ust. § 268 OSŘ.*“⁷⁷

Je třeba podotknout, že soudu nepřísluší prověřovat věcnou správnost exekučního titulu. Soud posuzuje především to, zda je tady exekuční titul, zda je tento titul vykonatelný (formálně i materiálně), zda přiznává právo tomu, kdo se v návrhu označil jako oprávněný a zda tak činí proti tomu, kdo je v návrhu označen jako povinný, případně zda je prokázán přechod práva či povinnosti na jinou osobu. Dále se soud zabývá i tím, zda je výkon rozhodnutí navrhován v rozsahu, jaký stačí k uspokojení oprávněného, zda k vydobytí pohledávky nepostačuje jen některý z navržených způsobů výkonu rozhodnutí, resp. jiný, vhodnější způsob a zda vymáhané právo není prekludováno.

Jestliže soud dojde k závěru, že jsou zákonné podmínky pro nařízení výkonu rozhodnutí splněny, vydá usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, a to zpravidla bez slyšení povinného (§ 253 odst. 1 OSŘ). Jinak návrh zamítne. Takto rozhodne také tehdy, pokud již z návrhu vyplývá, že by dosažený výtěžek nestačil ani ke krytí nákladů výkonu rozhodnutí (§ 264 odst. 2 OSŘ).

Proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí se může odvolat účastník řízení, což v případě oprávněného platí jen za předpokladu, že jeho návrh na výkon rozhodnutí byl alespoň zčásti zamítnut. Povinný nebude v odvolacím řízení úspěšný, jestliže se domáhá zrušení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí z důvodů, pro které občanský soudní řád

⁷⁶ Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2155

⁷⁷ Rašovská, I.: Jak být úspěšný v exekuci, aneb, Základní abeceda exekutora. 1. vydání. Praha: Orac, 2002, s. 15

ukládá výkon rozhodnutí zastavit. Povinný má tedy podat návrh na zastavení výkonu rozhodnutí.

5.5.3. Provedení výkonu rozhodnutí

Jakmile soud nařídil výkon rozhodnutí, postará se z vlastní iniciativy o jeho provedení (§ 265 odst. 1 OSŘ). Nařídít a provést výkon rozhodnutí je možné jen způsoby uvedenými v občanském soudním řádu (§ 257 OSŘ). Tyto způsoby lze třídit do dvou skupin podle toho, jaký druh plnění má být ve vykonávacím řízení vynucen.

Jestliže oprávněný požaduje uspokojení své peněžité pohledávky, může a současně musí volit mezi těmito způsoby výkonu rozhodnutí:

- 1) srážky ze mzdy a jiných příjmů,
- 2) příkázání pohledávky,
- 3) příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu,
- 4) prodej movitých věcí,
- 5) prodej nemovitých věcí,
- 6) prodej podniku,
- 7) zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitosti (§ 258 odst. 1 OSŘ).

Jinak tomu je v případě exekučního titulu znějícího na nepeněžité plnění. Zde právo volit způsob výkonu rozhodnutí oprávněnému nenáleží, neboť tento způsob je předurčen povinností uloženou v exekučním titulu. V těchto případech se výkon rozhodnutí provádí:

- 1) vyklizením se zajištěním bytové náhrady či přístřeší nebo vyklizením bez takového zajištění,
- 2) odebráním věci,
- 3) rozdělením společné věci,
- 4) provedením prací a výkonů (§ 258 odst. 2 OSŘ).

Zcela mimo tyto dvě skupiny stojí výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, pro který se uplatní speciální způsoby výkonu rozhodnutí (§ 272 - 273 OSŘ).

Přesto, že se má soud postarat o provedení výkonu rozhodnutí, může nastat situace, kdy se povinný ocitne v takovém postavení, že by okamžité provedení výkonu

rozhodnutí mohlo u něho či jeho rodiny vyvolat zvláště nepříznivé následky. Za takovou mimořádnou situaci lze považovat např. nemoc, vysoký stupeň těhotenství apod. Navrhne-li povinný za této situace odklad výkonu rozhodnutí, soud jeho návrhu vyhová za podmínky, že povinný tuto situaci, která je jen přechodné povahy, nezavinil a že oprávněný nebude odkladem výkonu rozhodnutí vážně poškozen (§ 266 odst. 1 OSŘ).

„Je na povinném, aby prokázal nejen to, že jeho postavení je kvalifikovaně nepříznivé, ale i to, že nebylo v jeho silách, ani při vynaložení veškeré pečlivosti, tento stav odvrátit. Nejde o nepříznivé poměry jako takové, nýbrž o to, že by v nich bezprostředním výkonem utrpěl mimořádnou újmu oproti situaci, kdy by jeho poměry se takto nepříznivými nestaly.“⁷⁸

Po dobu odkladu výkonu rozhodnutí se nepokračuje v úkonech směřujících k vynucení uložené povinnosti. I bez návrhu může soud odložit provedení výkonu rozhodnutí, lze-li očekávat, že výkon rozhodnutí bude zastaven pro některý z důvodů uvedených v ustanovení § 268 OSŘ (§ 266 odst. 2 OSŘ). Tyto důvody jsou použitelné pro všechny způsoby výkonu rozhodnutí a na jejich základě zastaví soud výkon rozhodnutí na návrh nebo i bez návrhu (§ 269 odst. 1 OSŘ). Jiným důvodem zastavení výkonu rozhodnutí ve smyslu § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ může být například promlčení pohledávky přiznané exekučním titulem, ovšem za předpokladu, že dlužník vznese námitku promlčení.

Další důvody pro zastavení výkonu rozhodnutí se nalézají též u jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí. Dojde-li k zastavení výkonu rozhodnutí, přestává se definitivně pokračovat v nařízeném výkonu rozhodnutí.

Kromě toho, že výkon rozhodnutí bude zastaven, může skončit též plným uspokojením práva oprávněného nebo bezvýsledností, jestliže vykonávací řízení nemůže vést k uspokojení oprávněného.

---

⁷⁸ Kurka, V.; Drápal L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Linde Praha, a.s., 2004, s. 334-335

5.6. Náklady řízení

Společně s nařízením výkonu rozhodnutí uloží soud povinnému povinnost nahradit náklady výkonu rozhodnutí, které oprávněný účelně vynaložil nebo vynaloží, aniž stanoví lhůtu k jejich zaplacení (§ 270 odst. 1 OSŘ). Přitom může určit výši nákladů vzniklých do doby nařízení výkonu rozhodnutí. Výši nákladů, které vzniknou později, určí soud usneseními vydanými v průběhu vykonávacího řízení.

Jestliže má oprávněný zájem, aby současně s nepeněžitým plněním, na které zní exekuční titul, byla vymožena také náhrada nákladů vykonávacího řízení, musí v návrhu na výkon rozhodnutí uvést, jakým způsobem má být jeho pohledávka na nákladech vykonávacího řízení uspokojena, což se může týkat i náhrady nákladů nalézacího řízení přiznané exekučním titulem. Neučiní-li tak, může tuto pohledávku vynucovat jen v novém, samostatném vykonávacím řízení.

6. Insolvenční řízení

6.1. Účel insolvenčního řízení

Z údajů pocházejících ze Světové banky⁷⁹ vyplývá, že v České republice je průměrná doba trvání insolvenčního řízení v porovnání s některými evropskými státy nejdelsí. K větší efektivitě insolvenčního řízení směřuje jeho nová právní úprava, jež je obsažena v zákoně č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. Z ustanovení § 1 písm. a) IZ lze vyvodit účel tohoto samostatného procesního druhu, kterým je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka některým ze stanovených způsobů tak, aby byly uspořádány majetkové vztahy k osobám, jež jsou dotčeny dlužníkovým úpadkem či hrozícím úpadkem, a v co nejvyšším rozsahu a zásadně poměrně uspokojeni dlužníkovi věřitelé. Způsoby, které mají být užity pro řešení úpadků či hrozících úpadků, uvádí § 4 odst. 1 IZ:

- a) konkurs,
- b) zvláštní způsoby řešení úpadku, jimiž se rozumí nepatrný konkurs a úpadek finančních institucí,
- c) reorganizace,
- d) oddlužení.

„Řešení dlužníkového úpadku zvláštním soudním řízením je nezbytné proto, že v krizové úpadkové situaci nelze porušení práv či neplnění povinností postihnout standardními procesními prostředky. Brání tomu okolnost, že při mnohosti dlužníkových závazků a nedostatku prostředků k jejich krytí, by použitím obvyklých právních prostředků byli někteří věřitelé vůči ostatním zvýhodněni, ať již proto, že splatnost jejich pohledávek nastává dříve nebo z jiných důvodů. Cílem řešení úpadku zvláštní právní úpravou proto je vyloučit preference věřitelů, pokud nejsou věcně odůvodněny jejich postavením nebo povahou jejich pohledávky.“⁸⁰

⁷⁹ Schelleová, I.: Úvod do insolvenčního práva. 1. vydání. Key Publishing, s.r.o., 2007, s. 56

⁸⁰ Schelleová, I.: Úvod do insolvenčního práva. 1. vydání. Key Publishing, s.r.o., 2007, s. 8

Rovněž je třeba upozornit na další pramen insolvenčního práva, kterým je zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Jestliže insolvenční zákon neřeší určitou otázku, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nedojde-li přitom k porušení zásad insolvenčního řízení (§ 7 odst. 1 IZ).

6.2. Předpoklady insolvenčního řízení

K tomu, aby mohlo insolvenční řízení proběhnout, se vyžaduje splnění těchto předpokladů:

- na straně dlužníka existuje úpadek, případně hrozící úpadek,
- dlužníkuv majetek, který se stává předmětem insolvenčního řízení, postačuje alespoň k úhradě nákladů tohoto řízení,
- insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh.

Pokud jde o první předpoklad, insolvenční zákon rozlišuje v ustanovení § 3 dvě formy úpadku, a to platební neschopnost a předlužení. Pro naplnění obou forem úpadku se vyžaduje, aby měl dlužník alespoň dva věřitele. Jinak se o úpadek nejedná.

Dlužník se nachází ve stavu platební neschopnosti tehdy, má-li více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, přičemž tyto závazky není objektivně schopen plnit (§ 3 odst. 1 IZ). Tento poslední znak brání tomu, aby byl za úpadce považován dlužník, který ve skutečnosti má možnost uspokojit pohledávky svých věřitelů, i když tomu není nakloněn. V zájmu snazšího určení úpadku stanoví zákon vyvratitelné právní domněnky, na jejichž základě lze usuzovat na úpadek dlužníka ve formě platební neschopnosti (§ 3 odst. 2 IZ).

Zatímco platební neschopnost není co do osoby dlužníka nijak omezena, předlužení se může týkat jen osoby právnické nebo osoby fyzické, která je podnikatelem. O předlužení hovoříme tehdy, jestliže má dlužník více věřitelů a úhrn jeho závazků přesahuje hodnotu jeho majetku. Do ocenění dlužníkova majetku se započítává také reálně očekávaný výnos z další správy jeho majetku nebo z jeho další podnikatelské činnosti, lze-li důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat (§ 3 odst. 3 IZ).

„V porovnání s úpravou z roku 1991 se při úvaze o tom, zda dlužník je předlužen, přihlíží k souhrnu všech (nikoli jen splatných) závazků dlužníka. ... na druhé straně se očekává, že takto bude možné detekovat včas (...) krizové stavy dlužníka (se zřetelem k požadavkům kladeným na něj ustanovením § 98 insolvenčního zákona).“⁸¹

S cílem co nejdříve řešit krizovou situaci je dlužníkovi přiznáno právo podat insolvenční návrh také v případě, že mu úpadek teprve hrozí. Tento stav nastane tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků (§ 3 odst. 4 IZ).

6.3. Zásady insolvenčního řízení

V insolvenčním řízení se uplatňují obecné procesní zásady, byť s určitými modifikacemi. Některé z nich definuje pro insolvenční řízení ustanovení § 5 IZ, které sleduje zejména ochranu postavení věřitelů. Pro insolvenční řízení má zvláštní význam zásada rovnosti účastníků řízení, která především ukládá, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn (§ 5 písm. a) IZ). Tato zásada dále přiznává rovné možnosti věřitelům, kteří vystupují ve stejném nebo obdobném postavení (§ 5 písm. b) IZ). Má-li být insolvenční řízení efektivní, musí vést k rychlému a co nejvyššímu uspokojení věřitelů (§ 5 písm. a) IZ). Zásada dispoziční se promítá zejména do úpravy zahájení řízení, reorganizace a oddlužení. Jen omezeně působí v insolvenčním řízení zásada projednací, protože insolvenční soud provádí i jiné než navržené důkazy, pokud je jich třeba k osvědčení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka.

Insolvenční řízení charakterizují rovněž některé zásady zvláštní. V ustanovení § 5 písm. c) IZ je pamatováno na ochranu práv věřitelů, která nabyli v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení. Tato práva nemohou insolvenční soud ani insolvenční správce omezit, s výjimkou případů, kdy to připustí insolvenční zákon. Zásada výlučnosti insolvenčního řízení nepřipouští, aby se věřitelé dopustili jednání, jehož cílem by bylo uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to umožňuje zákon (§ 5 písm. d) IZ).

---

⁸¹ Schelleová, I.: Úvod do insolvenčního práva. 1. vydání. Key Publishing, s.r.o., 2007, s. 17

6.4. Účastníci řízení

6.4.1. Obecně o účastnících řízení

Okruh účastníků řízení vymezuje ustanovení § 14 odst. 1 IZ tak, že jimi jsou dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku. Dlužníkem se rozumí právnická či fyzická osoba, vůči níž insolvenční návrh směřuje.

V insolvenčním řízení je praktické a vhodné, zejména s ohledem na mnohost věřitelů, konstituovat věřitelské orgány. Jedná se o schůzi věřitelů, věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů. Věřitelský výbor musí být ustanoven v případě, že počet přihlášených věřitelů přesáhne padesát (§ 56 odst. 1 IZ). Při menším počtu věřitelů může být ustanoven jejich zástupce.

Z hlediska způsobu, jakým věřitelé uplatňují v insolvenčním řízení svá práva, je lze třídit do dvou následujících kategorií.

6.4.2. Věřitelé první skupiny

První kategorii tvoří věřitelé pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168 IZ) a věřitelé pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 IZ). Oba druhy pohledávek uplatňují věřitelé kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení, a to vůči insolvenčnímu správci pořadem práva tak, jako by v nich byl dlužníkem (§ 203 odst. 1 IZ).

„Lze říci, že beze zbytku se tento princip uplatní poté, kdy insolvenční soud rozhodne o prohlášení konkursu na majetek dlužníka... Uvedený postup bude teoreticky možné aplikovat i v případě, kdy bude oddlužení dlužníka řešeno prodejem jeho majetku... V případech, kdy je úpadek dlužníka řešen oddlužením plněním splátkového kalendáře nebo reorganizací, nejen že insolvenční správce není osobou s dispozičními oprávněními, ale nemá k dispozici ani žádné finanční prostředky majetkové podstaty dlužníka, ze kterých by byl schopen pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jim na roveň postavené uhradit. V takovém případě bude muset věřitel pohledávky za majetkovou podstatou nebo jim na roveň postavené uplatňovat přímo

vůči dlužníkovi, který ji bude muset rovněž sám uhradit, protože pouze dlužník disponuje v daných případech všemi prostředky své majetkové podstaty.“⁸²

Insolvenční správce uspokojí oba druhy pohledávek v plné výši z prostředků majetkové podstaty, a to kdykoliv po rozhodnutí o úpadku (§ 168 odst. 3 IZ, § 169 odst. 2 IZ). Pokud je insolvenční správce neuhradí v plné výši a včas, může být na jejich splnění žalován věřitelem (§ 203 odst. 4 IZ).

Do této kategorie se řadí také pohledávky na vyloučení z majetkové podstaty, jež se uplatňují tzv. excindační žalobou podanou proti insolvenčnímu správci. Touto žalobou věřitel požaduje, aby byla z majetkové podstaty vyloučena věc, právo, pohledávka nebo jiné majetková hodnota, ke kterým mu podle jeho tvrzení náleží právo.

6.4.3. Věřitelé druhé skupiny

Druhou skupinu věřitelů představují tzv. insolvenční věřitelé. Do této skupiny patří všichni ostatní věřitelé pohledávek, kteří nejsou řazeni do první skupiny věřitelů. Insolvenční věřitelé uplatňují své nároky u insolvenčního soudu přihláškou (nebo výjimečně bez přihlášky v případě, že se jejich pohledávky považují za přihlášené, resp. že se na ně hledí jako na přihlášené věřitele), a to od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí lhůty určené v rozhodnutí o úpadku. Pohledávky přihlášené později nelze v insolvenčním řízení uspokojit (§ 173 odst. 1 IZ). Pro insolvenčního věřitele je podání přihlášky významné zejména tím, že ode dne, kdy dojde insolvenčnímu soudu, dochází ke stavení promlčecí nebo prekluzivní lhůty (§ 173 odst. 4 IZ). Přihlášené pohledávky podléhají kontrole na přezkumném jednání, při němž je mohou dlužník a insolvenční správce popřít co do pravosti, výše a pořadí (§ 192 odst. 1 IZ).

Mezi insolvenční věřitele náleží mimo jiné tzv. zajištění věřitelé (§ 2 písm. g) IZ). „Pro zajištěné věřitele zásadně platí, že se v rozsahu svého zajištění uspokojují přednostně (tj. časově ještě v průběhu insolvenčního řízení a věcně před všemi ostatními nezajištěnými věřiteli) ze zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna...“⁸³

---

⁸² Pachl, L.: Průvodce věřitele insolvenčním řízením. Právní fórum, č. 1 / 2008, s. 7-8

⁸³ Zelenka, J. a kol.: Insolvenční zákon. 2. aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 271

V tom spočívá zásadní rozdíl oproti ostatním insolvenčním věřitelům, neboť jejich pohledávky se zásadně uspokojují až v závěru insolvenčního řízení, a to rozvrhem (při konkursu), plněním reorganizačního plánu (při reorganizaci) nebo plněním (při oddlužení), nestanoví-li insolvenční zákon jinak (§ 165 odst. 1 IZ).

6.5. Průběh řízení

Insolvenční řízení je pojato jako jednotné a v jeho rámci lze rozlišovat dvě etapy. Nejprve insolvenční soud zjišťuje, zda se dlužník nachází v úpadku nebo zda mu úpadek hrozí. Shledá-li existenci úpadku či hrozícího úpadku, je třeba určit, jakým způsobem bude řešen. V následné etapě dochází k realizaci přijatého způsobu řešení úpadku či hrozícího úpadku.

6.5.1. Zahájení řízení

Insolvenční řízení se může konat jen tehdy, bude-li navrženo. Dnem, kdy dojde insolvenční návrh věcně příslušnému soudu (tzn. Městskému soudu v Praze nebo kterémukoliv krajskému soudu), je insolvenční řízení zahájeno (§ 97 odst. 1 IZ, § 9 odst. 4 OSŘ). Právo podat insolvenční návrh náleží dlužníkovi a jeho věřitelům; má-li však být řešen hrozící úpadek, je toto právo přiznáno jen dlužníkovi (§ 97 odst. 3 IZ). Podává-li insolvenční návrh věřitel, musí doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a spolu s návrhem podat její přihlášku (§ 105 IZ).

K dosažení publicity o tom, že bylo zahájeno insolvenční řízení, slouží insolvenční rejstřík, v němž se zveřejňuje vyhláška oznamující zahájení insolvenčního řízení.

Z obecné občanskoprávní povinnosti předcházet škodám (§ 415 OZ) se vyvozuje povinnost podat insolvenční návrh, která je uložena dlužníkovi, jenž je právnickou osobou nebo fyzickou osobou v postavení podnikatele. Uvedenou povinnost mají tyto subjekty plnit bezodkladně poté, kdy zjistily nebo při náležité pečlivosti měly zjistit, že se nacházejí v úpadku (§ 98 odst. 1 IZ).

Se zahájením insolvenčního řízení jsou spojeny důležité účinky (zejména § 109 a 110 IZ), z nichž pokládám za nutné uvést alespoň tyto:

- a. Věřitelé nemohou úspěšně uplatňovat žalobou pohledávky, které je možné přihlásit.

- b. Na majetku ve vlastnictví dlužníka nebo na jiném majetku náležejícím do majetkové podstaty nelze provést exekuci ani výkon rozhodnutí (§ 109 odst. 1 písm. a), c) IZ).

Podle názoru části teorie mohou mít účinky zahájení řízení závažné důsledky. „Podnikatelé se budou moci dostat do úpadku výlučně v důsledku samotných účinků zahájení insolvenčního řízení, ačkoli před zahájením řízení se jednalo o podniky zcela zdravé. ... všechny závazky dlužníka, které vzniknou po zahájení řízení a standardně by měly odloženou splatnost v rámci běžného fakturačního období (mnohdy i několik týdnů), budou postupně nahrazovány závazky se splatností okamžitou. Každý obchodní partner dlužníka bude zbaven možnosti sjednat si zajištění svého závazku anebo práva domáhat se svého nároku u soudu, což povede k tomu, že za své služby bude chtít zaplatit současně s jejich poskytnutím nebo zálohově.“⁸⁴

6.5.2. Moratorium

Moratorium lze chápat jako dlužníkovu možnost pokusit se v rámci zvláštního režimu o odvrácení svého úpadku a zabránit tak negativním následkům insolvenčního řízení na jeho podnikatelskou činnost. Vyhlášení moratoria je proto oprávněn navrhnout jen dlužník, který je podnikatelem (§ 115). Insolvenční zákon rozlišuje moratorium vyhlášené před zahájením insolvenčního řízení a moratorium vyhlášené po jeho zahájení.

Moratorium má na insolvenční řízení významný dopad. Především je moratorium překážkou pro vydání rozhodnutí o úpadku (§ 120 odst. 1 IZ). S moratoriem jsou spojeny ještě další důsledky (§ 121, § 122 IZ).

6.5.3. Rozhodnutí o úpadku

V případě, že moratorium nebylo vyhlášeno, rozhoduje insolvenční soud o tom, zda insolvenční návrh zamítne nebo zda vydá rozhodnutí o úpadku dlužníka. Jestliže však insolvenční návrh obsahuje formální nedostatky, které brání pokračování v řízení, je třeba jej odmítnout (§ 128 odst. 1 IZ). Rozhodnutí o úpadku vydá insolvenční soud za podmínky, že dlužnickým insolvenčním návrhem a jeho přílohami je osvědčen

---

⁸⁴ Schelle, K.: Nové insolvenční právo. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2006, s. 110

úpadek či hrozící úpadek dlužníka nebo že závěr o úpadku či hrozícím úpadku vyplývá z dokazování provedeného na podkladě věřitelského návrhu (§ 132 odst. 1, § 133 odst. 1, 2, § 136 odst. 1 IZ).

Jakmile insolvenční soud vydal rozhodnutí, jímž vyslovil existenci úpadku či hrozícího úpadku, je povinen ve lhůtě tří měsíců rozhodnout o způsobu, jakým bude řešen. Je-li však schůzí věřitelů přijato usnesení o způsobu řešení úpadku, musí insolvenční soud rozhodnout o tomto způsobu v souladu s tímto usnesením (§ 152 IZ). V některých případech musí být rozhodnutí o způsobu řešení úpadku spojeno s rozhodnutím o úpadku (§ 148 IZ).

6.5.4. Způsoby řešení úpadku

Je třeba podotknout, že všechny způsoby řešení úpadku, vyjma konkursu, jsou použitelné pouze u stanovených subjektů nebo ve stanovených případech.

a) Konkurs

Konkurs představuje univerzální způsob řešení úpadku, neboť se může týkat kteréhokoli dlužníka, bez ohledu na to, zda je podnikatelem či nepodnikatelem nebo zda je osobou fyzickou či právnickou. Obecná povaha konkursu se projevuje rovněž tím, že konkursem bude nahrazena reorganizace nebo oddlužení v těch případech, které stanoví insolvenční zákon. Příkladem z poslední doby je rozhodnutí o přeměně reorganizace v konkurs, které se týká Oděvního podniku, a.s. se sídlem v Prostějově.

„Podstatou konkursu je poměrné uspokojení zjištěných pohledávek z výnosu zpeněžení majetkové podstaty. Neuspokojené pohledávky nebo jejich poměrné části zásadně nezanikají a mohou být vůči dlužníku vymáhány (pokud mu po konkursu určitý majetek zbyde a nebo nový majetek získá).“⁸⁵

S prohlášením konkursu se pojí významné účinky (§ 245 n. IZ). Zejména je nutné zdůraznit, že insolvenčnímu správci náleží oprávnění nakládat s majetkovou podstatou dlužníka (§ 246 odst. 1 IZ).

---

⁸⁵ Winterová, A.: Civilní právo procesní. 5. vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 653

V průběhu konkursního řízení je zapotřebí především zpeněžit majetek, který je zahrnut do soupisu majetkové podstaty. V závěru zpeněžení majetku vypracuje insolvenční správce konečnou zprávu, jež musí kromě předepsaných náležitostí obsahovat též částku, která má být použita k uspokojení věřitelů, a velikosti podílů na této částce, které náleží jednotlivým věřitelům (§ 302 odst. 3 IZ). Proti konečné zprávě mohou účastníci řízení vznést ve stanovené lhůtě námitky. Konečnou zprávu spolu s námitkami projedná insolvenční soud při jednání (§ 304 odst. 2, 3, 4 IZ).

Jakmile rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení konečné zprávy nabyde právní moci, předloží insolvenční správce soudu návrh rozvrhového usnesení, v němž uvede u každé pohledávky ze seznamu přihlášených pohledávek částku, která má být na její úhradu vyplacena (§ 306 odst. 1 IZ). Přitom je třeba dbát pravidla formulovaného v ustanovení § 306 odst. 3 IZ tak, že věřitelé účastníci se rozvrhu se uspokojují poměrně vzhledem k výši jejich pohledávky, v jaké byla zjištěna. Po přezkoumání návrhu rozvrhového usnesení vydá insolvenční soud rozvrhové usnesení s vyčíslením peněžitých částek, jež má insolvenční správce vyplatit věřitelům (§ 306 odst. 2 IZ).

Nutno však dodat, že kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení má být proveden rovněž částečný rozvrh, jestliže pro to svědčí stav zpeněžení majetkové podstaty (§ 301 IZ).

Věřitelé, jejichž zjištěné pohledávky nebo jejich části nebyly v konkursu uspokojeny a dlužníkem popřeny, mohou na podkladě seznamu pohledávek navrhnout výkon rozhodnutí nebo exekuci. Uplynutím deseti let od zrušení konkursu se toto právo promlčí (§ 312 odst. 4 IZ). Jestliže však zrušení konkursu vede k zániku dlužníka, jenž je právnickou osobou, aniž by měl právního nástupce, zanikají i neuspokojené pohledávky či jejich neuspokojené části, pokud nebudou uspokojeny ze zajištění (§ 311 IZ).

b) Nepatrný konkurs

Nepatrným konkursem je možné řešit, na rozdíl od obecného konkursu, úpadek či hrozící úpadek pouze některých dlužníků. Jedná se o fyzické osoby, které nejsou podnikateli, a dále o dlužníky, jejichž obrat za poslední účetní období před prohlášením konkursu činí nejvýše 2 000 000 Kč a kteří mají nejvýše 50 věřitelů (§ 314 odst. 1 IZ).

Za účelem zjednodušení postupu v konkursním řízení stanoví ustanovení upravující nepatrný konkurs některé odchylky od postupu v obecném konkursu (§ 315 odst. 1 IZ). Další odchylky může za stanovených podmínek přijmout insolvenční soud (§ 315 odst. 2 IZ). Tam, kde pro určitou situaci neexistuje odchylka, je třeba postupovat podle ustanovení o konkursu (§ 315 odst. 1 IZ). Z tohoto důvodu nelze pokládat nepatrný konkurs za samostatný způsob řešení úpadku.

c) Oddlužení

„Účelem oddlužení je především poskytnout dlužníkům, kteří mají v poctivém úmyslu vůli řešit svoji tíživou finanční situaci, možnost oprostít se od dluhů a umožnit jim začít nanovo.“⁸⁶

Oddlužením lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek výlučně fyzických a právnických osob, které nejsou podnikateli (§ 389 odst. 1 IZ). Nejvyšší soud upřesnil, kdo může být subjektem oddlužení: *„Dlužníkem, „který není podnikatelem“, se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání.“⁸⁷*

Pokud má dlužník zájem, aby došlo k jeho oddlužení, musí soudu jeho provedení včas navrhnout (§ 390 odst. 1 IZ). Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne či zamítne, rozhodne o řešení úpadku konkursem (§ 396 odst. 1 IZ).

Oddlužení lze provést dvojím způsobem. První způsob oddlužení spočívá v prodeji majetku dlužníka a v rozdělení výtěžku prodeje mezi věřitele. V případě, že se uplatní druhý způsob oddlužení, je dlužník po dobu pěti let povinen měsíčně plnit nezajištěným věřitelům stanovenou částku ze svých příjmů (§ 398 odst. 3 IZ). Pro uspokojení zajištěných věřitelů se při tomto způsobu oddlužení použije výnos zpeněžení majetku, kterým byly zajištěny jejich pohledávky (§ 398 odst. 3 IZ).

„Z obsahu úpravy oddlužení je zřejmé, že praktické bude jeho použití zejména u dlužníků – fyzických osob, kteří mají pravidelný příjem, z něhož mohou plnit splátky

⁸⁶ Holešínský, P.; Strnad, M.: Řešení úpadku. Právní rozhledy, č. 1/2008, s. 13

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009-A

svých dluhů. Pro tyto osoby počítá zákon s tzv. oddlužením formou splátkového kalendáře.⁸⁸

Jestliže dlužník řádně a včas splní povinnosti, které mu vznikly z oddlužení, insolvenční soud jej osvobodí od placení neuspokojených částí pohledávek zahrnutých do oddlužení (§ 414 odst. 1 IZ). Osvobození od placení pohledávek neznamená zánik pohledávek, věřitelům pohledávky zůstávají ve formě naturální obligace. Přiznané osvobození je možné posléze odejmout z důvodů stanovených v ustanovení § 417 odst. 1 IZ.

d) Reorganizace

„Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníka podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.“⁸⁹

„Reorganizace totiž nepředstavuje jednotný procesní postup, ale liší se podle povahy opatření, jimiž je uskutečňována. Vedle dlouhodobého trvání, které je spojeno se zajištěním dalšího chodu dlužníka podniku po stránce finanční i organizační, může být reorganizace provedena i způsoby, které mají jednorázovou nebo krátkodobou povahu, které spočívají v opatřeních kapitálových a v právních úkonech ohledně obchodní společnosti.“⁹⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že reorganizace se může týkat pouze podnikatelů, bez ohledu na to, zda jde o fyzickou či právnickou osobu (§ 316 odst. 2 IZ). Pro některé podnikatele je však reorganizace nepřipustná (§ 316 odst. 3 IZ). Ostatní podnikatelé musí splňovat buď kritérium minimálního ročního obrátu, kdy jejich obrat musí za poslední účetní období předcházející podání insolvenčního návrhu dosáhnout výše alespoň 100 milionů Kč, anebo kritérium minimálního počtu zaměstnanců, jež vyžaduje, aby u dlužníka pracovalo alespoň sto zaměstnanců v pracovním poměru (§ 316 odst. 4 IZ). I když dlužník žádné z těchto kritérií nesplňuje, lze k reorganizaci

⁸⁸ Schelleová, I.: Insolvenční zákon: poznámky, prováděcí předpisy, související předpisy. Eurounion Praha, s.r.o., 2006, s.285

⁸⁹ § 316 odst. 1 IZ

⁹⁰ Schelleová, I.: Insolvenční zákon: poznámky, prováděcí předpisy, související předpisy. Eurounion Praha, s.r.o., 2006, s. 236

přesto přistoupit, za podmínky, že dlužník předloží insolvenčnímu soudu v určené době reorganizační plán, jenž byl schválen alespoň polovinou zajištěných věřitelů a alespoň polovinou nezajištěných věřitelů (§ 316 odst. 5 IZ).

„Podnik jakožto předmět reorganizace by měl vykazovat operační efektivnost a vytvářet kladné peněžní toky, které mu umožní pokrýt náklady spojené s touto procedurou.“⁹¹

Velkou roli sehrává také doba, kdy je k reorganizaci přistoupeno. Z tohoto pohledu má pro provedení reorganizace význam, zda je podnik ještě schopen udržet se v chodu po dobu jejího trvání.

Reorganizační plán

Pravidla pro provádění reorganizace vytyčuje reorganizační plán, který určuje způsob reorganizace a sanační opatření, rozděluje věřitele do skupin, stanoví, v jakém rozsahu budou věřitelé uspokojeni atd. (§ 340 odst. 1 IZ).

„Jaký způsob uspokojení zvolí a jakou míru svého uspokojení si věřitelé s dlužníkem dohodnou, je vždy a pouze v jejich dispozici. Věřitelé se mohou v rámci uspokojování svých pohledávek odchýlit od všech pravidel, které jsou stanoveny pro tento proces v insolvenčním zákoně. Obecně lze říct, že reorganizační plán by měl respektovat pouze základní zásady insolvenčního řízení, tzn. že bude zajišťovat rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou v rámci každé skupiny věřitelů, ale i toto pravidlo může být v reorganizačním plánu porušeno.“⁹²

---

⁹¹ Zelenka, J. a kol.: Insolvenční zákon. 2. aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 466

⁹² Holešínský, P.; Strnad, M.: Řešení úpadku. Právní rozhledy, č. 1/2008, s. 13

7. Rozhodčí řízení

7.1. Charakteristika rozhodčího řízení

Právní úprava rozhodčího řízení je obsažena v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. Pro případ, že tento zákon neobsahuje potřebné ustanovení, aplikují se na řízení před rozhodci přiměřeným způsobem ustanovení občanského soudního řádu (§ 30 ZRŘ).

Řízení před rozhodci se řadí mezi alternativní metody řešení sporů, neboť jeho účastníci se zříkají klasického soudního sporu ve prospěch rozhodčího řízení. „Podstatou rozhodčího řízení je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů ze soudů, do jejichž pravomoci tyto věci jinak patří, na rozhodce jako soukromé fyzické osoby vybírané ad hoc nebo na zvláštní stálé rozhodčí soudy.“⁹³

Rozhodčí řízení může tedy proběhnout před stálým rozhodčím soudem (řízení institucionalizované) nebo před rozhodcem či rozhodci jmenovanými stranami pro konkrétní případ (řízení „ad hoc“). Výběr mezi těmito variantami náleží stranám rozhodčí smlouvy (viz bod 7. 3.).

Co se týče působnosti stálých rozhodčích soudů, vztahuje se buď na všechny spory, o nichž lze vést rozhodčí řízení (viz bod 7. 3.), anebo jen na určitý specifický druh sporů (např. spory z burzovních obchodů). Rozhodčí řízení konané před stálým rozhodčím soudem podléhá statutům a řádům platným v době zahájení řízení před ním, pokud strany nesjednaly v rozhodčí smlouvě jinak (§ 13 odst. 3 ZRŘ). Tyto vnitřní předpisy upravují např. způsob řízení a rozhodování, pravidla o nákladech řízení, postup při jmenování rozhodců a jejich počet.

Mezi specifika a výhody rozhodčího řízení patří jeho dobrovolnost, rychlost, menší formálnost a neveřejnost. Výsledkem rozhodčího řízení je zpravidla rozhodčí nález, který zavazuje obě strany sporu a má postavení exekučního titulu.

---

⁹³ Schelle, K.; Schelleová, I. a kol.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy). 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, s.r.o., 2004, s. 364

7.2. Rozhodci

Jako rozhodce může působit fyzická osoba, která je zletilá a způsobilá k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak (§ 4 ZRŘ). Rozhodčí činnost je zapovězena především státním zástupcům a soudcům. V literatuře je však vyvozen závěr, že bezplatný výkon rozhodčí činnosti soudcem zákon zřejmě nezakazuje.⁹⁴ Rozhodci musí být nezávislí a nestranní (§ 1 odst. 1 ZRŘ).

„... rozhodce nesmí být existenčně ani jinak závislý na tom, kdo ho zvolil. Neměl by to tedy být zaměstnanec strany, která ho zvolila, ani zaměstnanec druhé strany. ...Dále to nepochybně nemůže být právní zástupce nebo odborný poradce strany. Neměl by být ani v příbuzenském poměru k žádné ze stran, ani v poměru obdobném...“⁹⁵

V rozhodčím řízení musí vždy vystupovat lichý počet rozhodců. Kolik rozhodců bude rozhodovat určitý spor a jakým způsobem budou ustaveni, určí rozhodčí smlouva, dodatečná dohoda stran nebo vnitřní předpisy stálého rozhodčího soudu. Nestane-li se tak, tvoří rozhodčí orgán tři členové, z nichž po jednom rozhodci jmenuje každá ze stran. Jmenování rozhodci poté zvolí předsedajícího rozhodce (§ 7 ZRŘ).

7.3. Rozhodčí smlouva

Rozhodčí řízení je možné konat pouze na podkladě rozhodčí smlouvy. Bez rozhodčí smlouvy není dána pravomoc rozhodců ve věci jednat. Rozhodčí smlouva může mít podobu tzv. rozhodčí doložky nebo tzv. smlouvy o rozhodci. První varianta záleží v ujednání stran, že veškeré budoucí spory vzniklé z určitého právního vztahu nebo z určitého druhu právních vztahů předloží rozhodčímu orgánu. Smlouvu o rozhodci uzavírají strany až po vzniku konkrétního sporu s cílem podrobit jej rozhodčímu řízení (§ 2 odst. 3 ZRŘ).

Dispozitivně stanoví ustanovení § 2 odst. 4 ZRŘ, že se rozhodčí smlouva vztahuje na práva přímo vznikající z právních vztahů, na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva, která s těmito právy souvisejí.

Pro rozhodčí smlouvu předepisuje zákon písemnou formu (§ 3 odst. 1 ZRŘ). Rozhodčí smlouva se může vztahovat jen na spory, o nichž je přípustné konat rozhodčí

⁹⁴ Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: Prospektrum, 1995, s. 23

⁹⁵ Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: Prospektrum, 1995, s. 23

řízení, tedy spory arbitrabilní. Jedná se o spory, které splňují kumulativně tyto podmínky:

- 1) spor by jinak byl předmětem soudního řízení,
- 2) spor má majetkovou povahu,
- 3) nejedná se o spor vzniklý v souvislosti s výkonem rozhodnutí ani o spor incidenční,
- 4) o předmětu sporu lze uzavřít smír podle § 99 OSŘ (§ 2 odst. 1, 2 ZRŘ).

Možnost uzavřít smír, a tedy i rozhodčí smlouvu, je vyloučena ve věcech, v nichž může soud zahájit řízení i bez návrhu, dále ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu účastníků a konečně ve věcech, jejichž vyřízení dohodou účastníků nepřipouští hmotné právo (např. zrušení společného jmění manželů).

Do rozhodčí smlouvy lze zahrnout i některé nároky z pracovněprávního vztahu. Jak uvádí Komentář k zákonu č. 216/1994 Sb., může se jednat kupříkladu o nárok na náhradu škody způsobené při výkonu práce, tedy o spor, kde jde o určité konkrétní majetkové (většinou peněžité) plnění. Pan profesor Bělohávek naproti tomu neuznává arbitrabilitu sporů týkajících se platnosti či neplatnosti skončení pracovního poměru.⁹⁶

Jednou z diskutabilních otázek je ta, zda lze pokládat právní vztahy k nemovitostem za vztahy arbitrabilní. V literatuře se objevuje názor, že *„spor, v němž bylo konstatováno vlastnictví k nemovitostem, nemůže být předmětem smíru, neboť konstitutivní rozhodčí nálezy by se tu jinak musely stát i podkladem pro zápisy do katastru nemovitostí“*.⁹⁷

Jiný názor vychází z toho, že *„pozitivní právní úprava výslovně uvádí, že vlastnické právo k nemovitostem může být předmětem soudního smíru, a tudíž může být i předmětem rozhodčího řízení“*.⁹⁸ Zastánkyně tohoto názoru nevyklučuje právní vztahy k nemovitostem z věcného rozsahu arbitrability právních vztahů.

---

⁹⁶ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 32

⁹⁷ Mothejzík, J.; Steiner, V. a kol.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996, s.12

⁹⁸ Melicharová, D.: Aktuální otázky rozhodčího řízení v ČR. In Vztahy a interakcia vnútroštátneho práva medzinárodného práva a európskeho práva z hľadiska krajín Vyšehradskej štvorky po ich vstupe do Európskej únie. Žilina: Poradca podnikateľa, 2007, s. 94

K tomuto názoru se přikláním, neboť práva k nemovitostem jsou majetkovými právy, a proto mohou být předmětem soudního smíru. Navíc zákon nevylučuje právní vztahy k nemovitostem z pravomoci rozhodců.

V závěru této podkapitoly považuji za důležité upozornit na to, že rozhodčí smlouva nemá povahu hmotněprávní, nýbrž procesní. „*Procesní povaha rozhodčí smlouvy znamená, že všechny její případné nedostatky a důsledky z nich vyplývající je třeba řešit právními prostředky, které poskytuje procesní právo. Podle něho se procesní úkony posuzují zejména z hlediska přípustnosti, vadnosti a účinnosti. Takto je třeba posoudit i rozhodčí smlouvu, i když zák. č. 216/1994 Sb. mluví v některých souvislostech o její „platnosti“. ... Ve skutečnosti zde jde o přípustnost rozhodčí smlouvy z hlediska jejího obsahu (§ 2 odst. 2 ZRŘ) a způsobu uzavření (§ 3 odst. 1 a odst. 2 ZRŘ).*“⁹⁹

7.4. Průběh rozhodčího řízení

7.4.1. Zahájení řízení

Rozhodčí řízení se zahajuje doručením žaloby stálému rozhodčímu soudu nebo předsedajícímu rozhodci; není-li tento rozhodce dosud určen nebo jmenován, podává se žaloba u kteréhokoli jmenovaného nebo určeného rozhodce. Pokud nelze zjistit náležitosti žaloby ze samotné rozhodčí smlouvy, aplikuje se přiměřeně ustanovení § 79 OSŘ, které stanoví náležitosti soudní žaloby.

Podání žaloby u rozhodců vyvolá shodné právní účinky jako podání žaloby u soudu (§ 14 odst. 1, 2 ZRŘ). Půjde zejména o stavení promlčecí lhůty po dobu rozhodčího řízení. V této souvislosti poskytuje zvláštní ochranu ustanovení § 16 ZRŘ. Dojde-li totiž ke zrušení rozhodčího nálezu nebo k rozhodnutí rozhodců o nedostatku jejich pravomoci, může strana, která svůj nárok uplatnila před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě, podat ve stanovené lhůtě u soudu či jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení. Učiní-li tak, zůstávají zachovány účinky podané žaloby.

---

⁹⁹ Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, č. 1 / 2007. s. 15

V literatuře se uvádí, že „*analogický postup ve smyslu ustanovení § 16 RozŘ se aplikuje též v případě, že byla žaloba podána u nepřislušného stálého rozhodčího soudu a/nebo u stálého rozhodčího soudu, byť rozhodčí smlouva byla sjednána ve prospěch řízení „ad hoc“ (příp. naopak)*“.¹⁰⁰

7.4.2. Postup v řízení

Tento druh civilního procesu se vyznačuje především svou neveřejností; neveřejný je i vydaný rozhodčí nález, avšak na jeho zveřejnění se mohou strany dohodnout. Řízení probíhá způsobem, který rozhodci považují za vhodný, neurčí-li strany postup v řízení v rozhodčí smlouvě nebo v jiné dohodě (§ 19 odst. 1, 2 ZRŘ).

*„Rozhodci mohou vyslýchat svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.“*¹⁰¹

Jestliže provedení určitého důkazu nebo jiného procesního úkonu není v možnostech rozhodců, provede jej na jejich dožádání soud, není-li takový procesní úkon podle zákona nepřijatelný (§ 20 odst. 2 ZRŘ). Diskutovanou otázkou v tomto směru je, zda mají rozhodci možnost požádat o posouzení předběžné otázky Evropský soudní dvůr, a to prostřednictvím soudu v rámci dožádání. Pan profesor Bělohávek se přiklání spíše ke kladné odpovědi, ačkoli poukazuje rovněž na některé záporné názory.¹⁰² Přikláním se k těm názorům, které tuto možnost považují za reálnou. Oporu pro tento závěr spatřuji nejen v tom, že znění § 20 odst. 2 ZRŘ nebrání takovému dožádání, ale také v tom, že takový postup může přispět k jednotnému výkladu evropského práva. Jednoznačnou odpověď na uvedenou otázku však může dát pouze Evropský soudní dvůr.

Soud může v rozhodčím řízení provádět i další pomocné úkony, např. nařídit předběžné opatření, je-li obava, že by výkon rozhodčího nálezu mohl být ohrožen, nebo vyloučit rozhodce z rozhodování pro pochybnosti o jeho nepodjatosti.

---

¹⁰⁰ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 133

¹⁰¹ § 20 odst. 1 ZRŘ

¹⁰² Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s.168-169

7.4.3. Rozhodnutí

O předmětu sporu rozhodují rozhodci zásadně podle hmotného práva, jež je pro danou věc rozhodné. Výslovně je také dovoleno, aby rozhodci vyřešili spor podle zásad spravedlnosti, pokud je tím strany pověří (§ 25 odst. 3 ZRŘ).

„Rozhodování podle zásad spravedlnosti znamená především zobecnění skutkového stavu a vytvoření určitého pravidla pro správné a spravedlivé posouzení nároků uplatněných v řízení a aplikaci takového pravidla na a pro zohlednění postavení stran a všech okolností daného případu. ... umožňuje rozhodnout o přiznání nároku i tam, kde by jinak tento při rozhodování výlučně podle platného práva dán nebyl.“¹⁰³

Rozhodčí řízení končí zpravidla vydáním rozhodčího nálezu, jestliže bylo rozhodnuto o věci samé nebo pokud strany uzavřely smír a požádaly o vydání rozhodčího nálezu ve smyslu smíru. Alternativně ukončí rozhodci řízení usnesením, pokud shledají nedostatek své pravomoci nebo vezme-li žalobce svoji žalobu zpět. Rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců (§ 25 odst. 1 ZRŘ). Z hlediska vyčerpání předmětu řízení se rozlišuje rozhodčí nález mezitímní, částečný a konečný. Pro vynutitelnost rozhodčího nálezu cestou výkonu rozhodnutí se vyžaduje přesná formulace práv a povinností k plnění, včetně určení rozsahu a obsahu plnění a stanovení lhůty k plnění. Rozhodčí nález je nutné odůvodnit, ledaže se strany odůvodnění vzdaly dohodou (§ 25 odst. 2 ZRŘ).

Rozhodčí řízení je ze zákona jednoinstanční. Přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci lze dosáhnout pouze tehdy, zakládá-li takovou možnost rozhodčí smlouva (§ 27 ZRŘ). Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat nebo u něhož marně uplynula lhůta stanovená k podání žádosti o přezkum, nabývá dnem doručení účinků pravomocného soudního rozhodnutí a lze jej soudně vykonat (§ 28 odst. 2 ZRŘ).

V rámci dohlédací činnosti náleží soudu pravomoc přezkoumat, zda byly splněny podmínky pro projednání věci v rozhodčím řízení a pro vydání rozhodčího nálezu, za předpokladu, že některá ze stran podá soudu v zákonné lhůtě návrh na zrušení rozhodčího nálezu (§ 32 odst. 1 ZRŘ). Z jakých důvodů lze zrušit rozhodčí nález, stanoví taxativně ustanovení § 31 ZRŘ. Tyto důvody lze obecně charakterizovat jako

---

¹⁰³ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 200

vady rozhodčí smlouvy, nedostatky rozhodčího řízení či rozhodčího nálezu a důvody pro soudní obnovu řízení.

V závislosti na důvodu, pro který soud rozhodčí nález zruší, je stanoven další postup. Je-li příčinou zrušení vada rozhodčí smlouvy, lze o věci jednat a rozhodnout v soudním řízení, navrhne-li takový postup některá ze stran (§ 34 odst. 1 ZRŘ). Zrušení rozhodčího nálezu z ostatních důvodů nemá vliv na platnost rozhodčí smlouvy, ale k dalšímu projednání věci musí být určení noví rozhodci (§ 34 odst. 2 ZRŘ).

Závěr

Civilní proces je významným prostředkem ochrany subjektivních práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Civilní proces představuje postup rozhodujícího orgánu, tedy soudu nebo rozhodců, a dalších procesních subjektů při projednávání a rozhodování soukromoprávních sporů a jiných právních věcí. Civilní proces tvoří tyto druhy řízení: nalézací řízení, zajišťovací řízení, vykonávací řízení, rozhodčí řízení a insolvenční řízení. Nalézací řízení se dále diferencuje na řízení sporné a řízení nesporné.

Nalézací řízení směřuje k tzv. nalézání práva, tj. buď deklaruje, co právem je, anebo konstituuje nový hmotněprávní vztah. Tento účinek, který vyvolává soudní rozhodnutí v právní sféře, bývá někdy uváděn jako rozlišovací znak mezi řízením sporným a nesporným. Nutno podotknout, že toto pojetí není zcela důsledné, neboť deklaratorní rozhodnutí ve sporném řízení sice převažují, ale objevují se v něm rovněž některá rozhodnutí konstitutivní. Proto považuji za správné východisko, které spatřuje rozdíl mezi oběma řízeními především v jejich cíli (funkci). Pro sporné řízení je charakteristická funkce reparační, pro nesporné řízení funkce preventivní.

Další rozdíly mezi oběma řízeními byly shledány zejména ve způsobu stanovení civilní soudní pravomoci, ve vymezení okruhu účastníků řízení, ve způsobu zahájení řízení, v intenzitě uplatnění některých procesních zásad, v dispozici řízením a jeho předmětem, v procesním postupu a v účincích a formě meritorního rozhodnutí.

Nejrozsáhlejší kapitola diplomové práce byla věnována spornému řízení. Sporné řízení zaručuje, že se každý účastník právního vztahu, jehož právo bylo ohroženo či porušeno, může dovolat ochrany poskytované soudem.

Sporné řízení bylo charakterizováno uplatněním zásady dispoziční opravňující potenciální účastníky k zahájení řízení, k určení jeho předmětu a také k úkonům, po nichž následuje ukončení řízení. Tato oprávnění realizují účastníci řízení prostřednictvím dispozičních úkonů, mezi něž patří především žaloba, kterou se sporné řízení zpravidla zahajuje.

Dále byla za typickou zásadu sporného řízení prohlášena zásada projednací, jež přenáší odpovědnost za zjištění skutkového stavu na účastníky řízení. Za tím účelem jsou povinni uvést všechny rozhodující skutečnosti a nabídnout k jejich prokázání

důkazy s tím, že jinak soud rozhodne v jejich neprospěch. Popsány byly rovněž prvky zásady koncentrační, která znamená, že účastník řízení musí uvést rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy o nich do zákonem stanoveného či soudem určeného okamžiku. Zásada koncentrační má ve sporném řízení bezpochyby své místo. Zároveň je však zřejmé, že požadavky vyplývající z této zásady může ve většině případů splnit jen účastník zastoupený kvalifikovaným zástupcem. Nemajetným účastníkům bude proto zpravidla třeba ustanovit na jejich žádost zástupce (§ 30 odst. 1 OSŘ).

Nařízení jednání je ve sporném řízení pravidlem, které ovšem připouští výjimky, zejména v případě tzv. zkrácených řízení. Mezi zkrácená řízení patří řízení rozkazní, v němž má meritorní rozhodnutí formu platebního rozkazu, a řízení směnečné nebo šekové, ve kterém soud rozhoduje směnečným či šekovým platebním rozkazem. Nekoná-li soud zkrácené řízení, nařídí k projednání věci samé jednání, jehož výsledkem bude zpravidla rozsudek. Zjednodušení soudního rozhodování představuje rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání.

Zajišťovací řízení netvoří ucelený proces, ale zahrnuje jednotlivé preventivní prostředky ochrany práv, jež jsou, až na výjimky, použitelné jak během řízení, tak i před jeho zahájením. Jedná se o smírčí řízení, předběžná opatření a zajištění důkazu. Významné pozitivum předběžných opatření lze shledávat v tom, že o návrhu na jejich nařízení musí být rozhodnuto bezodkladně, popř. v pevně stanovených lhůtách. Současně jsou tyto lhůty zkráceny tak, aby zajistily efektivní ochranu práv.

Vykonávací řízení sleduje realizaci toho, co bylo shledáno právem, jestliže nedošlo k dobrovolnému plnění. Děje se tak prostřednictvím donucení proti vůli toho, kdo má právní povinnost k plnění. Rozlišeno bylo vykonávací řízení soudní podle části šesté občanského soudního řádu a vykonávací řízení exekuční podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů. Nevýhodu soudního výkonu rozhodnutí lze spatřovat v jeho zdlouhavosti, především z důvodu dlouhodobého přetížení soudů. V tomto směru může být výkon rozhodnutí prováděný soudním exekutorem spojen s kratším časovým obdobím.

Jako nenahraditelný podklad pro vykonávací řízení byl označen exekuční titul, tedy rozhodnutí soudu nebo jiného oprávněného subjektu, případně listina, jež ukládají určité osobě povinnost něco v určité době plnit. Druhy exekučních titulů vypočítává

ustanovení § 274 OSŘ. Způsobilým titulem pro výkon rozhodnutí je jen ten, který obsahuje stanovené náležitosti a je vykonatelný (ve formálním smyslu).

Vykonávací řízení se dělí zpravidla na dvě fáze, a to na fázi nařízení výkonu rozhodnutí, k níž dochází, až na výjimky, pouze na návrh oprávněného, a na fázi provedení výkonu rozhodnutí, kterou soud uskutečňuje z vlastní iniciativy. Výkon rozhodnutí se provádí způsoby, jež stanoví ustanovení § 258 OSŘ a mezi nimiž lze v závislosti na druhu vynucovaného plnění buď volit, anebo nikoli. Specifickým způsobem jsou vykonávána rozhodnutí o výchově nezletilých dětí a oba druhy zvláštních předběžných opatření.

Podstata insolvenčního řízení byla shledána v řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka některým ze stanovených způsobů. Jeho cílem je majetkové uspořádání poměrů mezi více subjekty, přičemž toto uspořádání se ve stejném řízení rovněž realizuje.

Právní úpravu insolvenčního řízení obsahuje zákon č. 182/2006, o úpadku a způsobech jeho řešení. Tento zákon má přispět k efektivitě a větší rychlosti insolvenčního řízení. Jeho principem je především ten, že nemá dojít k nedovolenému zvýhodnění některého z věřitelů.

Insolvenční řízení bylo rozděleno na fázi, v níž insolvenční soud zjišťuje, zda je dán u dlužníka úpadek či hrozící úpadek, a na fázi, v níž dochází k řešení zjištěného úpadku či hrozícího úpadku některým ze stanovených způsobů. Při tomto řešení dochází k uspokojení pohledávek věřitelů, přičemž míra, v jaké budou uspokojeny, závisí na druhu pohledávky. Jednotlivé způsoby řešení úpadku se liší především okruhem subjektů, na něž se mohou vztahovat, a způsobem, jakým jsou při nich věřitelé uspokojováni.

Mezi moderní způsoby řešení úpadku patří zejména reorganizace, která se však u nás zatím příliš neujala. Ročně jich bývá povoleno jen pár desítek. Naproti tomu počet konkursů se pohybuje v řádech několika stovek i tisíců za rok.

Rozhodčí řízení slouží k mimosoudnímu řešení sporů nezávislými a nestrannými rozhodci, jejichž pravomoc je založena rozhodčí smlouvou. Zmíněny byly varianty rozhodčí smlouvy, tedy rozhodčí doložka a smlouva o rozhodci. Strany rozhodčí smlouvy mohou svěřit své spory rozhodcům (jako soukromým osobám) nebo stálému

rozhodčímu soudu. Vedle rozhodčí smlouvy je dalším předpokladem rozhodčího řízení arbitrabilita sporu, tzn. schopnost sporu být předmětem rozhodčího řízení.

Rozhodčí řízení, na rozdíl od soudního řízení, neposkytuje rozhodcům donucovací prostředky k zajištění řádného průběhu dokazování. Rozhodčí řízení se od soudního řízení odlišuje také svou neveřejností. Rozhodčí nález může být realizován prostřednictvím vykonávacího řízení.

Seznam použitých zkratek

- 1) OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 2) OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 3) IZ – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- 4) ZRŘ – zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Seznam literatury

1. Winterová Alena a kolektiv: Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 751, ISBN 978-80-7201-726-3
2. Winterová Alena a kolektiv: Civilní právo procesní. 4. aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2006, s. 729, ISBN 80-7201-595-8
3. Zoulík F.: Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. Academia, Praha 1969, s. 166
4. Zoulík, F.: Soudy a soudnictví. C. H. Beck, Praha 1995, s. 263, ISBN 80-7179-005-2
5. Schelleová Ilona: Civilní proces. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 1202, ISBN 80-86861-09-0
6. Stavinochová, J.; Hlavsa, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. 1.vydání. Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 660, ISBN 80-210-3271-5
7. Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1579, ISBN 978-80-7400-107-9
8. Drápal, L.; Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1776, ISBN 978-80-7400-107-9
9. Winterová Alena: O nové pojetí civilního procesu. Soubor statí. Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, Praha 2006, s. 164, ISBN 80-246-1206-2
10. Jírša Jaromír: Novinky v civilním řízení soudním. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, s.r.o., 2005, s. 133, ISBN 80-86199-86-X
11. Schelleová, I.; Lamka, R.: Exekuce v zrcadle právních předpisů. I. díl. Průběh exekučního řízení. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 114, ISBN 978-80-87071-36-6
12. Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: Prospektrum, 1995, s. 175, ISBN 80-7175-028-X
13. Schelle, K., Schelleová, I. a kol.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy). 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, s.r.o., 2004, s. 588, ISBN 80-86432-65-3

14. Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 701, ISBN 80-7179-629-8
15. Macur, J.: Kurs občanského práva procesního - Exekuční právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 200, ISBN 80-7179-190-3
16. Kurka, V.; Drápal L.: Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Linde Praha, a.s., 2004, s. 847, ISBN 80-7201-443-9
17. Schelleová, I.: Úvod do insolvenčního práva. 1. vydání. Key Publishing, s.r.o., 2007, s. 94, ISBN 978-80-87071-54-0
18. Schelleová, I.: Insolvenční zákon: poznámky, prováděcí předpisy, související předpisy. Eurounion Praha, s.r.o., 2006, s. 399, ISBN 80-7317-054-X
19. Zelenka, J. a kol.: Insolvenční zákon. 2. aktualizované vydání. Linde Praha, a.s., 2008, s. 796, ISBN 978-80-7201-707-2
20. Rašovská, I.: Jak být úspěšný v exekuci, aneb, Základní abeceda exekutora. 1. vydání. Praha: Orac, 2002, s. 366, ISBN 80-86199-51-7
21. Schelleová, I. a kol.: Úvod do civilního řízení. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 227, ISBN 80-86861-81-3
22. Mothejzíková, J.; Steiner, V. a kol.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 214, ISBN 80-7179-034-6
23. Schelle, K.: Nové insolvenční právo. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2006, s. 124, ISBN 80-87071-04-2

Odborné články

- 1) Páchl, L.: Průvodce věřitele insolvenčním řízením. Právní fórum, č. 1/2008, s. 2-17
- 2) Holešínský, P.; Strnad, M.: Řešení úpadku. Právní rozhledy, č. 1/2008, s. 7-16
- 3) Bartoníčková, K.; Křiváčková, J.: Koncentrace řízení. Právní rozhledy, č. 17/2009, s. 611-615
- 4) Mruzek, K.: Problematika výkladu může v ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ. Právní rozhledy, č. 4/2004

- 5) Jirsa, J.: Souhrnná novela OSŘ. Právní rozhledy, č. 6/2009, s. 198-208
- 6) Kavan, P.: Oddlužení. Právní rozhledy, č. 12/2008, s. 434-440
- 7) Korbel, F.; Forejt, P.: Elektronický platební rozkaz je tu. Bulletin advokacie, č. 7-8/2008
- 8) Svoboda, K.: Limity aktivního dokazování soudem. Může si soud v civilním řízení dokazovat, co chce? Právní rozhledy, č. 15/2007, s. 562-565
- 9) Černý, P.: Procesní účinky elektronického podání v občanském soudním řízení. Právní rozhledy, č. 12/2006, s. 450-453
- 10) Křiváčková, J.: Devět měsíců účinnosti nové právní koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. Právní rozhledy, č. 12/2010, s. 441-446
- 11) Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, č. 1/2007, s. 15
- 12) Melicharová, D.: Aktuální otázky rozhodčího řízení v ČR. In Vzťahy a interakcia vnútroštátneho práva medzinárodného práva a európskeho práva z hľadiska krajín Vyšehradskej štvorky po ich vstupe do Európskej únie. Žilina: Poradca podnikateľa, 2007, s. 90-98

Zusammenfassung

Das Hauptziel meiner Diplomarbeit ist ein komplettes Bild von den einzelnen Arten des Zivilverfahrens zu liefern. Weiter will ich auf die manchen Probleme und Unklarheiten der rechtlichen Ausgestaltung hinweisen und diese Unklarheiten beseitigen. Jede Art des Zivilverfahrens ist im selbständigen Kapitel kennzeichnet.

Im ersten Kapitel der Diplomarbeit widme ich die Aufmerksamkeit der Entstehung des Zivilverfahrens und seinen einzelnen Arten. Weiter suche ich die Ursachen der Differenzierung des Zivilverfahrens.

Das zweite Kapitel orientiert sich an das Streitverfahren. In diesem Kapitel beschäftige ich mich vor allem mit den Rechtsinstituten, die dem Streitverfahren eigen sind. Eine von der Subkapitel ist weiter der Klage und ihren Auswirkungen in der Rechtssphäre gewidmet. Ich beschreibe auch mit der Beweisaufnahme zusammenhängende einzelnen Elemente der Konzentration der Verhandlung und die Verpflichtungen der Verfahrensbeteiligten.

Im nächsten Kapitel bemühe ich mich die wichtigsten Unterschiede zwischen dem Streitverfahren und dem Unstreitbarverfahren erfassen.

Das Kapitel von dem Sicherungsverfahren enthält die Charakteristik aller Rechtsinstitute, die dieses Verfahren bilden.

Das fünfte Kapitel trägt den Titel „Vollstreckungsverfahren“. In diesem Kapitel kann man die Antworten auf diese Fragen finden: Was für Entscheidungen können in diesem Verfahren realisiert werden? Was für Voraussetzungen müssen erfüllt werden, dass dieses Verfahren durchlaufen konnte? Was für ein Schutz ist dem Pflichter gegeben?

Das sechste Kapitel behandelt von dem Insolvenzverfahren. In diesem Kapitel definiere ich die Voraussetzungen dieses Verfahrens und charakterisiere die Formen, die man zu der Lösung des Verfalls benutzen kann. Weiter verteile ich die Gläubigen in zwei Gruppen nachdem, auf welche Weise ihre Forderungen angewendet und befriedigt werden.

Das letzte Kapitel betrifft des Schiedsverfahrens. Das Hauptaugenmerk ist dem Schiedsvertrag gewidmet.

Druhy civilního procesu **Types of civil procedure**

Klíčová slova

civilní proces, sporné

Keywords

civil procedure, controversial